

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

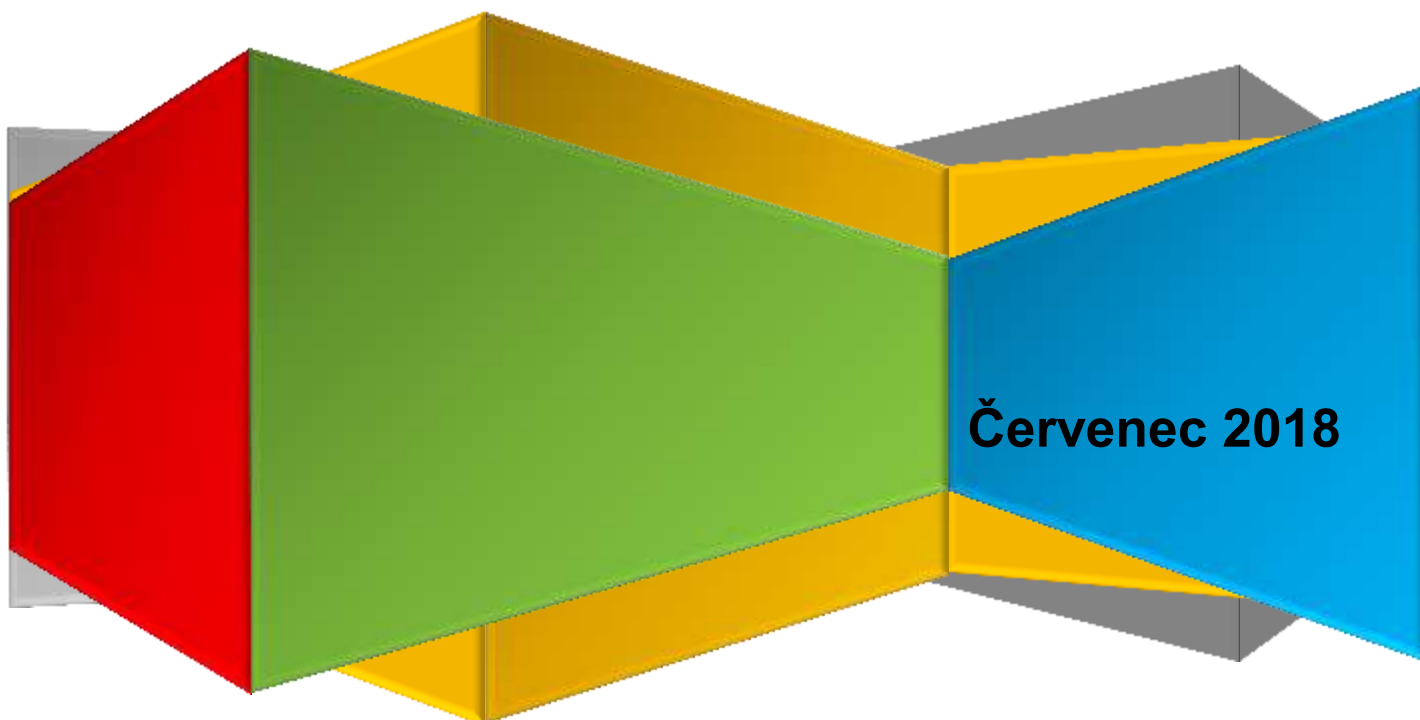
Agentura
pro sociální začleňování

Realizováno v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605.

Tematický výzkum Bohumín

Dopady opatření obecné povahy stanovující
oblast se zvýšeným výskytem sociálně
nežádoucích jevů v Bohumíně

Zpracovali: Mgr. Magdalena Konečná, Mgr. Jakub Konečný,
Bc. Kristýna Hájková, Jaroslav Šotola, Ph.D., Bc. Michal
Urban

Obsah

1	Seznam zkratk	2
2	Úvod	3
2.1	Metoda	3
3	Výzkumná část	5
3.1	Úvod výzkumné části	5
3.1.1	Možnosti bydlení v Bohumíně	5
3.2	Dopady OOP z pohledu institucionálních aktérů (systému)	8
3.2.1	Doplatky na bydlení	8
3.2.2	Evidence trvalých pobytů	9
3.2.3	OSPOD	11
3.2.4	Zástupce sociálního odboru města Bohumína	14
3.2.5	Bezpečnostní složky (PČR, MP Bohumín, APK)	17
3.2.6	Zástupci sociálních služeb	20
3.3	OOP z perspektivy dalších aktérů	25
3.3.1	Obyvatelé oblastí s OOP	25
3.3.2	Pronajímatelé v oblastech s OOP	30
3.4	Závěr	35
3.5	Literatura	38
3.6	Seznam tabulek	39
3.7	Seznam příloh	40

1 Seznam zkratek

APK Asistent prevence kriminality

ASPBB Armáda spásy, Prevence bezdomovectví Bohumín

MěÚ Městský úřad

MP Městská policie

OOP Opatření obecné povahy o vyhlášení oblastí s vyšším výskytem sociálně nežádoucích jevů

OP Občanský průkaz

OSPOD Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PČR Policie České republiky

SVL Sociálně vyloučená lokalita

ÚP Úřad práce

2 Úvod

Výzkum cílil na zjištění dopadů opatření obecné povahy stanovujícího oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů v Bohumíně.

V Bohumíně vstoupilo koncem prosince 2017 v účinnost *opatření obecné povahy o vyhlášení oblastí s vyšším výskytem sociálně nežádoucích jevů* (dále jen OOP), které je definováno zákonem č. 111/2006 Sb., zákon o pomoci v hmotné nouzi¹. Osobám, které se do oblastí s OOP nově přistěhují, nevznikne nárok na doplatek na bydlení. Plné znění veřejné vyhlášky OOP je součástí přílohy č. 1. Aby byl následující text čtivější a přehlednější, bude pro termín oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů užíváno zkrácené verze oblasti s OOP *či pouze oblasti* či *lokality*. V analýze je dále používán termín *sociální byty*, jsou jím myšleny městské byty, které má v pronájmu sociální služba Armády spásy a zprostředkovává je svým klientům. V Bohumíně se jedná o zavedené sousloví, v analýze je uvedeno vždy kurzívou.

Výzkum v první řadě zachycuje a interpretuje případné změny, které OOP městu přineslo. Vzhledem k nevyjasněnému charakteru tohoto nástroje a jeho dopadům na místní obyvatele bylo cílem výzkumu zmapovat trajektorii vymezených *lokalit* a odpovědi místních pronajímatelů i nájemníků.

Zjištění mohou být využita pro nastavení nástrojů v *lokalitě*, které by měly zmírnit potenciální negativní dopady na obyvatelstvo (bezdomovectví, nižší rozpočet domácností, migrace atp.). Zjištěná data budou po roce komparována návazným šetřením. Design šetření je nastaven tak, aby byl jednoduše replikovatelný i u tematicky stejných výzkumů v dalších obcích Agentury pro sociální začleňování, kde OOP vstoupilo v účinnost.

2.1 Metoda

Výzkumný design sestával ze dvou hlavních částí, a to sekundární analýzy (desk research) a šetření v terénu (rozhovory s aktéry, pozorování).

Sekundární analýza cílila na zpracování již existujících dat, která bylo možné buďto získat na základě oslovení institucionálních aktérů, nebo jsou veřejně dostupná. Statistická data byla poptávána tak, aby pokryla období před i po zavedení OOP a týkala se doplateků na bydlení, evidence trvalých pobytů, kriminality, a to z pohledu MěÚ Bohumín, ÚP, OSPOD, PČR, MP Bohumín, APK.

Šetření v terénu se zakládalo především na rozhovorech (hloubkových i neformálních), které byly doplněny o pozorování. Polostrukturované rozhovory byly vedeny s místními aktéry (zástupci institucí, obyvatel a pronajímatelů).

Z institucionálních aktérů byly rozhovory vedeny s osmi osobami, z toho byly dva zástupci sociálních služeb, dva APK, dále zástupci MP Bohumín (MP Bohumín má v

¹ Podmínky nároku na doplatek na bydlení jsou upraveny § 33, oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů je definována § 33d tohoto zákona.

gesci také APK), sociálního odboru, evidence obyvatel a OSPOD. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených scénářů, součástí byla také rozprava nad dodanými daty.

S obyvateli *oblastí* bylo provedeno celkově 13 rozhovorů. Z toho pět hloubkových polostrukturovaných, část z nich se odehrála přímo v domácnostech aktérů (bytech či pokojích ubytovny). Pro zachycení širšího spektra názorů a zkušeností bylo provedeno také osm neformálních rozhovorů, z čehož čtyři byly individuální, ostatní vedli výzkumníci s páry či menší skupinou. Tyto rozhovory se odehrály přímo v *oblastech* s OOP, a to na ulici, v chodbách domů či v bytech. Aby byl vzorek participantů co nejširší, byli osloveni také obyvatelé domu v *lokalitě* s OOP, kteří bydlí dlouhodobě v městském bytě a doplatek na bydlení nepobírají ani nežadají (dva neformální rozhovory).

Pronajímatelé, kteří podnikají s bydlením v *oblastech* s OOP, byli osloveni celkem čtyři. Tři z nich na rozhovor přistoupili, jeden odmítl. Výzkumné šetření bylo rozčleněno na dvě fáze. První z nich představuje hloubkové rozhovory s respondenty na začátku února. Ve druhé fázi výzkumný tým kontaktoval pronajímatele telefonicky v druhé polovině března a sledoval vývoj situace.

Rozhovory byly zpracovány pomocí otevřeného kódování.

Text výzkumné části zprávy je dělen do dvou hlavních oddílů, ve kterých jsou dopady OOP nahlíženy z pohledu institucionálních aktérů (systému) a dalších aktérů (obyvatel a pronajímatelů). První oddíl se opírá o data, která instituce poskytly. Dodaná data měli zástupci institucí možnost rozvést, doplnit a interpretovat v rozhovorech, které se zaměřovaly na jejich agendu. Druhý oddíl čerpá především z rozhovorů s obyvateli a pronajímateli. Při jeho tvorbě byla však užita data institucí i další volně dostupná data užívána ke komparaci či doplnění.

V analýze jsou užívány citace z rozhovorů, které jsou stylisticky upraveny pro lepší přehlednost textu, vyznění zůstává zachováno. Citace jsou psány kurzívou.

3 Výzkumná část

3.1 Úvod výzkumné části

Ve městě Bohumín jsou veřejnou vyhláškou vyhlášeny tři *oblasti* se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů. *Oblasti* jsou definovány adresou, pro lepší orientaci v textu budeme užívat OOP č. 1 až 3, které jsou vyhláškou definovány následovně:

OOP č. 1 – od č. p. 267 na ulici 9. května a dále ve směru na ulici Jeremenkovu a ulici Příční.

OOP č. 2 – *oblast*, která je ohraničena ulicemi Čs. armády, Nádražní a 9. května a tvořena domy s č. p. 135, 139, 140, 239, 297, 384, 394, 395, 396, 397, 442, 464, 465, 765, 718.

OOP č. 3 – *oblast*, která je vymezena ulicí tř. Dr. E. Beneše a domy přilehlými k této ulici a je tvořena domy s č. p. 709, 1160, 231, 131, 885, 98, 101, 99, 107, 102, 109, 182, 341.

OOP č. 1 je *lokalita* s místním názvem Pudlov. Tato *oblast* s OOP je v největší prostorové izolaci. Nachází se ve vnější části města, poblíž nádraží za kolejemi.

OOP č. 2 je nejrozsáhlejší *lokalita*, v prostoru u nádraží. Tvoří ji několik vícepatrových domů, jejichž okolí není příliš udržované. S bydlením v *lokalitě* se pojí negativní status.

OOP č. 3 zahrnuje vybrané domy na ulici tř. Dr. E. Beneše a okolí. Třída je paralelní s hlavním náměstím T. G. Masaryka (hlavní náměstí Bohumína) a tvoří centrum města. Jsou zde obchody, restaurace, dětské hřiště, místo je občany Bohumína hojně navštěvováno. *Oblastí* je prostor vyhlášen kvůli hotelu Grand, který majitel provozuje jako ubytovnu (lidé zde žijí dlouhodobě v řádu měsíců i let). Další vybrané nemovitosti jsou v OOP zahrnuty pravděpodobně proto, aby nemohlo být napadeno jako diskriminační, zacílené přímo na jednu budovu².

3.1.1 Možnosti bydlení v Bohumíně

Pro vstupní porozumění situaci je čtenáři předloženo, jaké jsou v Bohumíně stávající možnosti pro člověka, který se ocitne v bytové tísní a shání si ve městě bydlení.

Uvažujme, že daný zájemce kvůli nízkým příjmům a zadlužení přišel o nájemní bydlení. Kvůli diskriminaci a nepříznivé ekonomické situaci má jen malou šanci uspět na otevřeném trhu s byty³. Jednou z alternativ zůstávají ubytovny, které v současnosti nejsou dostupné kvůli OOP, případně jiné typy substandardního bydlení (např. kapacitně nedostačující byty rodinných příslušníků). V Bohumíně člověk v podobné situaci může reagovat dvěma způsoby.

² Tento předpoklad potvrdil pracovník obce v neformálním rozhovoru.

³ Evropská komise, 2017 [online]: SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Přezkum rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů v polovině období. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0458&from=EN>

Město disponuje bytovým fondem, který čítá přes čtyři tisíce bytů, významnou část z nich radnice poskytuje k pronájmu občanům, nabízí se tedy zažádat o městský byt. Městské byty v Bohumíně se licitují, nabídka je široká a zájemci se mohou dostat na velmi příznivé ceny – vyvolávací cena je 55 Kč za m² (například byt o výměře 50,55 m² byl vylicitován za měsíční nájemné 2780 Kč)⁴. Dále se s městem sjednává smlouva o jistině, kauci; i zde jsou však ceny příznivé a maximální výše jistiny představuje 10 tisíc Kč. Vážný zájemce o pronájem městského bytu si prostuduje dokument dostupný na webových stránkách města s názvem *ZÁSADY MĚSTA BOHUMÍN pro sjednávání nájemních smluv na obecní byty platné od 28. 2. 2017*, která je součástí přílohy č. 2. V uvedeném dokumentu je podstatná zejména kapitola *Další podmínky, které musí splňovat zájemci o licitaci*, kde se zájemce dozví, které skupiny osob nedosáhnou na tento typ bydlení. Jedná se o následující:

- *nesmí mít adresu trvalého pobytu na území ČR shodnou s úřední adresou*
- *nesmí být dlužníky vůči městu Bohumín ani vůči vlastníku jiného bytového fondu*
- *licitace se nemůže zúčastnit zájemce, který jako již zletilá osoba bydlel či bydlí ve společné domácnosti s dlužníkem, jehož dluhy vznikly užíváním městského bytu. Tento fakt se bude posuzovat k datu licitačního řízení*
- *licitace se nemůže zúčastnit zájemce, který bydlí na základě ubytovací smlouvy na ubytovně*
- *nesmí být zapsán v insolvenčním rejstříku*
- *nesmí pobírat opakující se dávky hmotné nouze (netýká se občanů, kteří pobírají dávky sociální péče na zvláštní pomůcky pro těžce zdravotně postižené či dávky státní sociální podpory vyplácené úřadem práce nebo dávky nemocenského pojištění), a to nepřetržitě po dobu šesti měsíců předcházející datu licitačního řízení. Společně posuzované osoby, které žijí ve společné domácnosti s osobou, která pobírá tyto dávky, se zúčastnit mohou po doložení potvrzení o vlastním příjmu po dobu minimálně jednoho roku před konáním licitace (např. zaměstnání, důchod, rodičovský příspěvek)*
- *licitace se mohou zúčastnit i zájemci, kterým byl vypovězen nájem bytu na základě důvodů uvedených v § 2286 zákona č. 89/2012 Sb. ObčZ, v platném znění, ale pouze pokud již uběhla lhůta jednoho roku od uhrazení celkového dluhu. Stejný postup město uplatní v případě, že nájem bytu skončil uplynutím doby určité a nájemní smlouva nebyla prodloužena z důvodu porušení povinností nájemce*
- *licitace se nemohou zúčastnit nájemci, kteří bez souhlasu města pronajímali byt nebo ti, kteří jako již zletilé osoby v bytě neoprávněně bydlely*
- *licitace se mohou zúčastnit pouze zájemci, kteří budou schopni pravidelně hradit nájemné a služby spojené s užíváním bytu, což potvrdí čestným prohlášením při licitačním řízení. Při oprávněných pochybnostech o možnosti hradit pravidelné měsíční úhrady plateb jsou zájemci před podepsáním nájemní smlouvy povinni doložit na výzvu majetkového odboru potvrzení o svých majetkových a finančních poměrech. V těchto případech o sjednání nájemní smlouvy rozhodne pověřený zaměstnanec města (zpravidla vedoucí majetkového odboru) na doporučení bytové komise⁵.*

⁴ Přehled vylicitovaných bytů za poslední 2 roky je k nahlédnutí na webu města: https://www.mesto-bohumin.cz/data/misc/vysledky_licitaci_bytu.pdf

⁵ Město Bohumín, 2017 [online]: *ZÁSADY MĚSTA BOHUMÍN pro sjednávání nájemních smluv na obecní byty platné od 8. 2. 2017*. Dostupné z: https://www.mesto-bohumin.cz/data/zasady/odbor_majetkovy/maj_05B-17.pdf

Z uvedeného vyplývá, že městské byty jsou nedostupné pro osoby, které z jakéhokoliv důvodu přišly o své dosavadní bydlení a trvalý pobyt si musely nahlásit na radnici (nemluvě o lidech, kteří se dočasně nebo dlouhodobě ocitli v bezdomovectví). V případě, že by měla daná osoba zájem přestěhovat se z nestandardního ubytování v sociálně vyloučené lokalitě, žádost jí bude zamítnuta, stejně tak pokud zájemce po určitou dobu pobíral dávky v hmotné nouzi atd. Limitující jsou rovněž počty osoby v domácnosti, které město nastavuje v neprospěch vícečetných rodin. Pro bytové jednotky s dispozicí 2+1 je stanoven maximální počet osob na čtyři a maximální počet velkorysejší dispozice je ohraničen šesti osobami. Rodiny s pěti a více dětmi mají dosažení na městský byt zkomplikované nejistým vyjednáváním výjimky.

Podmínky, které si město vytyčilo, jsou velmi přísné a ze zájemců o bydlení je řada osob prakticky vyloučena. Městské byty jsou dostupné pouze lidem, kteří předtím žili ve standardním bydlení a jejich životní trajektorie se významně neodchýlily od společenské normy.

Další možností je zapojit se do projektu – Armáda spásy, prevence bezdomovectví Bohumín (dále jen ASPBB), který zřizuje sociální služba terénní programy Armády spásy s podporou města Bohumín. Cílovou skupinou služby jsou osoby bez přístřeší starší 18 let, osoby ohrožené ztrátou bydlení nad 18 let a osoby ze sociálně vyloučených lokalit nad 18 let. Armáda spásy na svých webových stránkách představuje činnost v rámci projektu následovně:

Službu poskytujeme v lokalitě Bohumín-Pudlov. V programu „sociálních“ bytů působí naše služba v oblasti terénní sociální práce. Byty ASPBB jsou v nájmu od města Bohumína. Sociální služba klade důraz na to, aby zájemcům, kteří zpravidla prošli některou formou pobytové sociální služby, byla poskytována terénní sociální služba v „sociálních bytech“, které uživatelé dostávají do podnájmu od ASPBB. Uživatel sociální služby, který řádně spolupracuje na změně své sociální situace a plní své povinnosti vyplývající z podnájemní smlouvy, může zpravidla po dvou letech dostat doporučení ASPBB, aby s ním vlastník nemovitosti uzavřel nájemní smlouvu. ASPBB pak s uživatelem ještě minimálně půl roku spolupracuje.

Každý zájemce o „sociální“ byt, který splňuje podmínky pro zařazení do seznamu uchazečů o byt, je před umístěním do bytu prověřován majitelem nemovitosti, jestli nemá dluhy na nájemném. Další podmínkou je možnost připojení se k energiím u některého z distributorů. Pokud zájemce má pohledávky u vlastníka bytu či u společností poskytujících připojení k energiím, tak ve spolupráci s terénním sociálním pracovníkem pracuje na řešení této situace, zejména jde o vyjednání splátkových kalendářů či odpuštění úroků z prodlení. Cílem této sociální práce je umožnit žadateli získat podnájemní bydlení v „sociálním bytě“ s možností do dvou let získat vlastní nájemní bydlení.

Základem sociální práce s uživateli v rámci ASPBB je pravidelná spolupráce na zvýšení jejich kompetencí k udržení nájemního bydlení. V součinnosti s uživatelem spolupracuje sociální pracovník a pracovník v sociálních službách pomocí individuálních plánů na řešení jejich často problematické situace (mezilidské vztahy, hledání práce), řeší

problémy spojené s bydlením v „sociálním bytě“, jako je pravidelné hrazení nájemného a plateb za energie⁶.

Skutečnost je taková, že město vymezilo zájemcům o *sociální byt* pouze jednu lokalitu v ulici Trnková⁷, která se nachází v bezprostřední blízkosti *oblasti* OOP č. 1. Pobyť v této části města je spojen s negativním statutem a problémy s užíváním drog a jiných návykových látek. *Lokalita* je také prostorově odloučená, ohraničená kolejemi, základní občanská vybavenost je v dosahu přibližně 30 minut chůze. Aktuálně nastavené řešení bytové politiky směřuje k vytváření sociálně vyloučených lokalit, kdy ohrožené skupiny obyvatel (nízkopříjmoví, Romové, vícečetné rodiny aj.) jsou různými způsoby (podmínky pro licitaci, OOP atd.) směřovány do jednotlivých částí města, které se dále uzavírají. Uvedený proces částečně řízené migrace je rizikový zvláště z hlediska dlouhodobého řešení sociálního vyloučení (děti vyrůstající v nepodnětném prostředí, specifikum spádovosti škol apod.). ASPBB je dále popsán v částech věnovaných sociálním službám a sociálnímu odboru města Bohumína, uvedení respondenti také přibližují další možný vývoj projektu.

3.2 Dopady OOP z pohledu institucionálních aktérů (systému)

První část předkládané analýzy se zaměří na dopady OOP z pohledu institucionálních aktérů, se kterými byly provedeny rozhovory a byli požádáni o data vztahující se k měsícům září (tedy před zavedením OOP), prosinec (měsíc, kdy bylo OOP zavedeno) a únor (po zavedení OOP). Časová období byla zvolena tak, aby bylo možné sledovat vývoj v různých fázích procesu změn.

S žádostí o data byly osloveny tyto instituce: ÚP Bohumín, OSPOD, MěÚ Bohumín, PČR, MP Bohumín. Poptávány byly údaje vztahující se přímo k *oblastem* s OOP.

3.2.1 Doplatky na bydlení

ÚP Bohumín poskytl data týkající se vyplácení doplateků na bydlení. Data jsou rozdělena dle časové i prostorové osy. Z následující tabulky č. 1 je patrné, že nejvíce doplateků na bydlení bylo vyplaceno v *lokalitě* č. 2, následuje *lokalita* č. 3, nejméně pak *lokalita* č. 1. Tato data odpovídají rozsahu *lokalit*.

Nejvíce doplateků na bydlení bylo vyplaceno v září, dále jejich počet klesal. Pouze v *oblasti* OOP č. 1 bylo vyplaceno v únoru o jeden doplatek více než v prosinci.

⁶ Armáda spásy [online]: Prevence bezdomovectví. Dostupné z: <http://armadaspasy.cz/pobočky/bohumín/prevence-bezdomovectví/>

⁷ Výjimku tvoří dva byty v centru města, které byly vyhrazeny občanům se zdravotním postižením.

Tabulka 1: Doplatky na bydlení v lokalitách s OOP.

Doplatky na bydlení			
	září 2017	prosinec 2017	únor 2018
OOP č. 1	22	19	20
OOP č. 2	35	28	26
OOP č. 3	29	24	21
celkem	86	71	67

3.2.2 Evidence trvalých pobytů

Údaje o počtu osob přihlášených či odhlášených z *lokalit* s OOP poskytl odbor právní a živnostenský (referent evidence obyvatel). Dle údajů uvedených v tabulce č. 2 je evidentní, že přihlašování či odhlašování trvalého bydliště není příliš frekventované a zřejmě neodráží reálný pohyb obyvatel. Zkušenosti z terénu ukázaly, že mnozí lidé, kteří se do *lokalit* nově přistěhovali, zde o trvalý pobyt nežádali. Někteří uvedli, že by si o trvalý pobyt rádi zažádali, majitelé nemovitostí jim to však neumožnili⁸.

Tabulka 2: Evidence trvalých pobytů v lokalitách s OOP.

lokality	září		prosinec		únor	
	přihlášení	odhlášení	přihlášení	odhlášení	přihlášení	odhlášení
OOP č. 1	0	0	0	0	0	0
OOP č. 2	1	0	1	0	0	0
OOP č. 3	0	1	0	4	0	0

Se zástupcem odboru právního a živnostenského, jenž má na starost evidenci obyvatel, byl proveden rozhovor. Uvedl, že se řídí zákonem č. 133/2000 Sb., *zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)*, sleduje pouze zákonné podmínky pro udělení trvalého pobytu, nadstandardní informace nesleduje a zavedení OOP proto nemůže hodnotit.

Nemůžu to hodnotit, protože se mě to vůbec netýká, já vedu jen trvalé pobyty občanů v Bohumíně, takže ani jsem nevěděla, že se nějaké takové opatření zavádí.

Dle zástupce odboru se trvalé pobyty *oblastí* s OOP v podstatě netýkají. S odkazem na poskytnutá data uvedl, že je zde minimální pohyb osob. Sleduje pouze počty osob, které změnu nahlásí, zda se lidé reálně stěhují (aniž by změnu ohlásili), nemá možnost zachytit.

⁸ Uvedené téma má svůj prostor také v následujících kapitolách, zejména u obyvatelů *oblastí* a pronajímatelů. Pokud má nájemník platnou nájemní smlouvu, splňuje zákonné podmínky pro hlášení trvalého pobytu.

Jestli mají trvalé bydliště někde, a bydlí tam, to já nevím, já sleduju jenom trvalé pobyty. Ne tu fyzickou stránku té osoby. Ale asi spíš je to tak, že tam mají ty trvalé pobyty a neodhlašují se, byť tam třeba nebydlí, ale zase, tohle my už nemůžeme vědět.

Výzkumníci se v terénu setkali s obyvateli *oblastí*, kteří popisovali zkušenost, kdy je jim bráněno v přihlášení se k trvalému pobytu v nájemním bytě ze strany pronajímatelů. Tento jev nebylo možné ověřit, protože úřad podobné údaje nesleduje.

Asi ne, je to běžné (svolit nájemníkovi k trvalému pobytu – pozn. autora), nezkoumám to, neptám se, nemůžu se ptát, zjišťovat informace, které mi nenáleží, ale nikdy jsem se nesečkala s tím, že by někdo přišel a řekl, no víte, on mi tam nechce dát trvalý pobyt.

Od zavedení OOP tázaný zástupce neočekává žádnou změnu, která by se odrazila v evidenci obyvatelstva.

3.2.3 OSPOD

Zástupkyně OSPOD byl nejprve požádána o data a následně s ní byl proveden rozhovor.

K 28. 2. 2018 evidoval OSPOD celkem 214 rodin (ve smyslu § 6 zákona č. 359/99 Sb., *zákon o sociálně-právní ochraně dětí*). Z toho počtu žije 141 rodin na území Bohumína, ostatní žijí v Rychvaldu, Dolní Lutyni, případně mimo správní obvod.

Z těchto 141 bohumínských rodin žije 14 v *oblastech* s OOP, t. j. 9,93 %. V jednom případě se jedná o prarodiče, kteří pečují o své vnuky. V ostatních případech se jedná o rodiny, které jsou sledovány pro zanedbávání péče o nezletilé děti, případně v rodině žijí děti, které mají výchovné problémy. Ve dvou případech se jedná o rodiče dětí, které byly umístěny v zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Ve sledovaných obdobích, tedy září, prosinec 2017 a únor 2018 nebylo v *oblastech* s OOP žádné dítě umístěno mimo péči rodičů. Na celém území spadajícím do péče místního OSPOD (i **mimo oblasti** s OOP) bylo v září 2017 z péče rodičů odebráno jedno dítě, v prosinci 2017 bylo odebráno šest dětí – ve dvou případech se jednalo o sourozence (zasazeny byly čtyři rodiny). V únoru 2018 byly mimo péči rodičů umístěny tři děti. Co se týče ukončení ústavní péče, žádné z dětí se nevrátilo v období 2017 až únor 2018 do *oblastí* s vyhlášeným OOP. Celkově byla ústavní péče v roce 2017 ukončena u 17 osob, v lednu a únoru 2018 pak u dvou, tyto osoby zůstaly i nadále v ústavním zařízení na základě dohody.

Oblasti s OOP nevykazují, dle uvedených dat, zvýšený počet intervencí OSPOD.

Rozhovor se zástupkyní OSPOD se zaměřil na dopady OOP, dotkl se však také obecně charakteristiky *oblastí* s OOP i situace ve městě obecně.

Respondentka hodnotila zavedení OOP v obecné rovině pozitivně, konkrétní dopad si však netroufla odhadnout.

Obecně hodnotím zavedení OOP pozitivně, konkrétní dopad do budoucna však nejsem schopna předjímat. V současné době ještě nemám k dispozici informace za delší časové období.

Dále uvedla:

Pozitivně vnímám možnost zabránit kumulaci rodin s četnými a dlouhodobými problémy.

Respondentka si myslí, že z perspektivy OSPOD není možné sledovat dopady OOP. Dobu, po kterou je opatření platné, navíc považuje za příliš krátkou pro vyvození konkrétních závěrů. V souvislosti s OOP nezaznamenala žádné změny ve struktuře, v počtu či v potřebách klientů.

Jak jsem již uvedla, v současné době nemám dostatek informací k hodnocení dopadů OOP. Pro práci OSPOD se jedná o velmi krátký časový úsek, zatím jsem nezaznamenala žádné změny.

Co se týče očekávání od zavedení OOP, respondentka vyjádřila naději v pozitivní dopad. Nicméně neformulovala, jak konkrétně by opatření mělo vést ke kýženému výsledku. Hodnotila spíše očekávaný dopad opatření, čím konkrétně by mělo opatření výsledku dosáhnout, dále nspecifikuje.

Doufám, že vyhlášení OOP bude mít pozitivní dopad nejen pro obec, ale rovněž pro obyvatele dotčených lokalit a hlavně jejich děti.

Během rozhovoru netematizovala možné negativní dopady zavedení OOP na rodiny (např. ztráta doplatku na bydlení při změně bydliště).

Dále uvádí, že si není jista, zda se dopad odrazí konkrétně v práci OSPOD, který se zaměřuje na ohrožené děti a jejich rodiny. Tato práce vyžaduje dlouhodobou spolupráci rodiny a OSPOD, přičemž faktorů, které ovlivňují výsledky, je mnoho. Z rozhovoru vyplynulo, že pro OSPOD nejsou *lokality* s OOP spojeny s výrazně vyšší mírou činnosti. Respondentka uznává, že místní děti mohou být vystaveny specifickým problémům plynoucím z místa bydliště, upozorňuje však, že často neodpovídají agendě OSPOD.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí se zaměřuje na děti ohrožené dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb. Děti v daných lokalitách mohou mít různé dílčí problémy např. ve škole, které však nespádají do kompetence OSPOD.

Pokud měla respondentka popsat specifika *lokalit*, uváděla sociálně znevýhodněné prostředí s jeho průvodními jevy.

Rodiny, které v současné době žijí v oblasti OOP a jsou v evidenci OSPOD, se potýkají s mnoha problémy. Rodiče dětí jsou většinou dlouhodobě nezaměstnaní, neplní si povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, případně jejich děti činí výchovné problémy.

Děti, které vyrůstají v *oblastech* s OOP, ovlivňují dle respondentky především negativní vzorce chování. Ostatní bariéry sociální mobility nebyly v rozhovoru tematizovány (podnětnost prostředí, finančně podmíněné možnosti rozvoje, případné stigma pojící se s *lokalitou*, chudobou apod.).

Obecně nutno uvést, že veškeré sociálně nežádoucí jevy, které se vyskytují ve zvýšené míře, mají negativní vliv na děti. Děti žijící v takových lokalitách mnohdy přebírají negativní vzorce chování (jako je např.

negativní vztah ke vzdělání, k práci) a do budoucna přebírají obdobný životní styl.

V lokalitách je nejčastějším důvodem pro evidenci OSPOD zanedbávání péče, jedná se především o *nezajištění dostatečné lékařské péče, problémy ve škole, a to zejména vysoká absence a nedostatečná příprava na vyučování.*

OSPOD spolupracuje se školou, lékařem, některými sociálními službami. Respondentka hodnotí spolupráci jako dobrou, zasíťování sociálními službami je dle jejího názoru *dostatečné*. Respondentka je také členem poradního sboru, který posuzuje přidělování bytů v rámci projektu Armády spásy.

Nutné je zmínit zkušenost OSPOD s dětmi, kterým není umožněno docházet do ZŠ v Bohumíně a musí dojíždět do Ostravy. Tyto případy prý nejsou časté, ale dějí se. Respondentka uvedla, že překážkou umístění v bohumínské ZŠ je naplnění kapacity. V takovém případě žák či žákyně nejsou přijati.

(Stává se i na ZŠ, že žák dojíždí? – pozn. autora) Pokud se rodina odstěhuje např. do Ostravy a následně se po nějaké době vrací zpět do Bohumína a žádá o přijetí dítěte ve škole v Bohumíně, může se stát, že škola má naplněnou kapacitu a dítě nemůže přijmout.

Pokud však srovnáme kapacitu šesti bohumínských ZŠ dle rejstříku škol a školských zařízení⁹ s počty žáků ve školním roce 2017/2018, které jsou uvedeny na webových stránkách obce¹⁰, zjistíme, že místní kapacity nejsou naplněny. Například ZŠ a MŠ Bohumín na tř. Dr. E. Beneše, která je nejbližší centru, má kapacitu 470 žáků, využívá ji pouze 248. I v případě, že by konkrétní třída dosáhla své maximální kapacity, je velmi nepravděpodobné, že by tomu bylo podobně i u ostatních zařízení.

Doporučujeme se zaměřit na řešení zajištění dostupnosti umístění dítěte do ZŠ dle místa bydliště. Bohumín disponuje šesti ZŠ, pokud rodič žádá o umístění dítěte a oslovená škola má plnou kapacitu, bylo by vhodné, aby byl seznámen s dalšími možnostmi. Výzkumný tým se setkal v lokalitě s OOP s mužem, jehož děti nebyly přijaty do ZŠ v Bohumíně a musely dojíždět do Ostravy. Otec uvedl, že argumentem nepřijetí dětí byl trvalý pobyt mimo Bohumín. Toto tvrzení se nezakládá na pravdě, trvalý pobyt mimo obec není v případě volné kapacity důvodem.

V tomto bodě je vhodné podívat se blíže na problematiku základního školství v Bohumíně. Základní školy zřizované městem Bohumín mají obecně závaznou vyhláškou¹¹ stanovené školské obvody. Tato vyhláška je součástí přílohy č. 3. Pro většinu škol odpovídají prostorovému rozložení a logice spádovosti. Pro Základní školu T. G. Masaryka, která se nachází na ulici Trnková 280 (tedy ulici sousedící s oblastí OOP 1) je správný obvod definován zdánlivě nelogicky – jsou vybrány ulice,

⁹ MŠMT [online]: Rejstřík škol a školských zařízení, verze 2.74. Dostupné z: <https://profa.uiv.cz/rejskol/>

¹⁰ Město Bohumín [online]: Školství. Dostupné z: <https://www.mesto-bohumin.cz/cz/o-meste/skolstvi/>

¹¹ Město Bohumín, 2015 [online]: OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA MĚSTA BOHUMÍN, kterou se stanoví školské obvody základních škol zřízených městem Bohumín, nabývá účinnosti dne 1. 5. 2015. Dostupné z: https://www.mesto-bohumin.cz/data/ozv/ozv_2015-02.pdf

kteře spolu nesousedí, popřípadě č. p. konkrétních domů. Při bližším pohledu je však zřejmé, že je zde sledována linie prostoru, kde bydlí nízkopříjmové osoby a Romové. Nastavený systém školní spádovosti klade výrazné bariéry pro řešení sociálního vyloučení na území města. Toto téma se se záměry analýzy překrývá jen částečně, proto mu zde nemůže být věnován větší prostor. Bylo by vhodné zaměřit na něj samostatnou analýzu.

Zástupkyně OSPOD zatím v souvislosti s OOP nezaznamenala žádné změny, do budoucna věří v pozitivní dopad. Uvádí však, že nepředpokládá, že se přímo v její agendě projeví výrazná změna, *oblastí* s OOP nepředstavují lokality s vyšším počtem evidovaných dětí.

3.2.4 Zástupce sociálního odboru města Bohumína

Součástí výzkumného šetření byl také rozhovor se zástupcem sociálního odboru města Bohumína. Ústředními tématy rozhovoru byly motivace k zavedení OOP, jeho průběžné hodnocení a očekávání do budoucna. Respondent byl dotazován také na dopady zavedení OOP v Bohumíně, zejména s ohledem na změny struktury klientů sociálních služeb a jejich potřeb. Rozhovor proběhl na začátku března.

Kontext a vývoj *oblastí*

Ubytovací zařízení monitoruje město Bohumín od roku 2015, kdy evidovalo celkem deset ubytoven. V průběhu roku 2016 došlo ke změně účelu užívání některých těchto objektů, tři z nich se transformovaly v bytové domy, další v roce 2017. Jedna ubytovna v roce 2016 zanikla. V době vedení rozhovoru se dle respondenta v Bohumíně nacházelo pět ubytoven.

Zástupce sociálního odboru popsal ze svého pohledu situaci před zavedením OOP, kdy mezi obyvateli dnešních *oblastí* OOP probíhala častá a rozšířená migrace, jednak v rámci Bohumína, ale i z přilehlého okolí. Tito lidé se dle respondenta zpravidla uchylovali do ubytoven lokalizovaných ve městě.

Motivace pro zavedení OOP

Město Bohumín se rozhodlo využít správního aktu OOP v reakci na vnímání pocitu bezpečí ze strany občanů (město si samo realizovalo výzkum k vnímání bezpečnosti), jedním z argumentů byl také zaznamenaný zvýšený počet přestupků a stížností občanů na *lokality*, kde je v současnosti zavedeno OOP. Zároveň zde město Bohumín konstatovalo zvýšenou koncentraci osob v hmotné nouzi. Dále zástupce sociálního odboru tvrdí:

I když si město bylo vědomo, že bydlení v ubytovnách není vhodné zejména pro rodiny s dětmi, ale ani pro některé jiné skupiny obyvatel, nemělo nástroj, jak v případě poskytnutí běžného standardního bydlení těmto osobám zamezit přílivu jiných osob – i z jiných měst (ve většině případů se stejnými problémy) na jejich místo, do stejné lokality. Díky možnosti zavedení nástroje OOP tuto možnost dostalo.

Už dříve se město Bohumín snažilo tuto situaci řešit také jemnějším nástrojem – zavedením projektu ASPBB. Respondent dodává:

Je velmi pravděpodobné, že většina osob, které bydlí v lokalitách s OOP, možnost požádat o bydlení v rámci projektu Prevence bezdomovectví nevyužilo, a to pouze z toho důvodu, že bylo městem deklarováno, že prozatím lidem z ubytoven byty přidělovány nebudou, protože existovala důvodná obava, že namísto nich „přijdou“ lidi další.

Obec nedisponuje adekvátním systémem lokální politiky bydlení. V kontextu daného zavádí následně emergentní řešení (OOP), které je reakcí nejen na lokální, ale i národní neexistenci jasné politiky sociálního bydlení. Významnou roli hraje skutečnost, že obec nemá k dispozici funkční nástroje dlouhodobého řešení sociálního vyloučení.

(...) máme informace o tom, že v lokalitách s OOP bydlí lidé, kterým stávající bydlení nevyhovuje a mají zájem o byty městské, popřípadě o bydlení, které v Bohumíně funguje díky projektu Armády spásy ČR – Prevence bezdomovectví. Je nám samozřejmě známo, že někteří lidé bydlí v ubytovnách proto, že to byla jediná možnost někde bydlet.

Hodnocení opatření

Respondent prozatím nechce OOP hodnotit, nemá dostatek informací za delší časové období. Město Bohumín v době vedení rozhovoru mělo čerstvé informace od ÚP Bohumín, které dokládaly, že prozatím nenastal případ, kdy by ÚP Bohumín nepřiznal doplatek na bydlení z důvodu OOP. Zároveň ale nemá informace o dalších obyvatelích *oblastí* OOP, na které mělo opatření negativní dopad¹². V datech se logicky nemohou odrazit lidé, kteří nežádali o doplatek na bydlení, protože ví, že na něj kvůli OOP nedosáhnou. Stávající vývoj ale působí na zástupce sociálního odboru příznivě, město totiž zprostředkovaně získalo informace o tom, že 14 osob se odstěhovalo po zavedení OOP a zároveň se pronajímatelům nedaří sehnat jiné nájemníky.

Zdá se, že noví bezpříjmoví lidé, namísto těch odstěhovaných, do lokalit nepřišli, tedy že opatření funguje, tak jak bylo zamýšleno.

Uvedená citace dokresluje a konkretizuje motivace města k zavedení OOP. Cílem bylo zamezit osobám ohroženým sociálním vyloučením, aby se stěhovaly do Bohumína.

Práce sociálních služeb ve vztahu k potřebám klientů v souvislosti s OOP

Sociální odbor je dle vyjádření svého zástupce v úzkém kontaktu se sociálními službami (v rámci procesu komunitního plánování sociálních služeb), které působí

¹² Případy, kdy má OOP negativní dopad na nájemníky nemovitostí v *lokalitě*, jsou popsány blíže v kapitole věnované obyvatelům *oblastí* OOP.

v Bohumíně. Vyhodnocuje kapacity služeb a je připraven zareagovat, pokud by kapacity sociálních služeb nebyly postačující.

Respondent prozatím neregistroval významné změny ohledně struktury klientů sociálních služeb.

Nemyslím si, že proběhla nějaká významná změna. Máme informace, že sociální služby pracovaly s klienty, kteří bydlí v lokalitách, před vyhlášením OOP a pracují s nimi i nyní.

Zástupce sociálního odboru nezaznamenal navýšení počtu klientů v souvislosti se zavedením OOP ani takový nárůst nepředpokládá.

Potřeby klientů sociálních služeb se dle vyjádření respondenta mění a vnímá společný závazek města Bohumína a sociálních služeb tyto potřeby mapovat, vyhodnocovat a přiměřeně na ně reagovat. Respondent předpokládá, že je pravděpodobné, co se týká oblastí s OOP, že osoby, kterým stávající bydlení nevyhovuje, se budou častěji obracet na město, popřípadě na Armádu spásy ČR s žádostí o pomoc. Zároveň dodává: *Není však cílem přestěhovat všechny osoby a rozhodně nemáme zájem na tom vytvářet novou vyloučenou lokalitu.*

Uvedený výrok výmluvně reflektuje, že město nastavilo tento kurz sociální a bytové politiky kvůli akutnímu řešení situace, ale zároveň není dostatečně zřejmé, kterým směrem se bude dále orientovat. Dosavadní praxe, kdy město vyčlenilo (s výjimkou dvou bytů v centru) zájemcům *sociální byty* v ulici Trnková, která je v bezprostřední blízkosti *oblasti* OOP a jsou zde sdruženi všichni lidé v sociálních bytech, je riziková. Daná ulice je v podstatě součástí sociálně vyloučené lokality. Město Bohumín vlastní více než čtyři tisíce bytů a lze tedy předpokládat, že jeho výchozí pozice při nastavování sociálního bydlení je na velmi dobré úrovni. Bližší podrobnosti ohledně *sociálních bytů* v Bohumíně obsahuje kapitola věnovaná sociálním službám.

Výhledy do budoucna

Sociální odbor slovy svého zástupce očekává, že vyhlášením OOP dojde ke snížení imigrace osob v hmotné nouzi, což by dle něj mělo daným *lokalitám* prospět. Také očekává snížení počtu osob v *oblastech* OOP, neboť osoby, které si najdou bydlení jinde, ať už samy, nebo s pomocí města, nebudou nahrazeny lidmi s „podobnými problémy“. Na hodnocení předpokládané úspěšnosti je dle respondenta brzy a změny se projeví až později.

Respondent dodává, že zavedení OOP neznamená, že se město obrací zády k občanům, kteří přišli o stávající bydlení, což dokládá na možných alternativách.

Existuje například institut tzv. mimořádného přidělení bytu, kdy komise rady města velmi pečlivě posuzuje jednotlivé žádosti, a to i ve spolupráci se sociálním odborem, a poté předkládají návrhy radě města. Není to ale jediná alternativa, sociální pracovníci mohou rovněž usoudit, že některým osobám by pro „nastartování“ pomohly například azylové domy.

Účelem zavedení OOP nebylo podle respondenta zbavit stávající nájemníky v *oblastech* bydlení.

Ještě před vyhlášením OOP jsme kontaktovali MPSV, abychom si ověřili, že osoba, která bydlí v dané lokalitě a má uzavřenou smlouvu na dobu určitou a smlouva bude prodloužena až po vyhlášení OOP, o doplatek na bydlení nepřijde. Toto nám MPSV potvrdilo.

Shrnutí

Zástupce sociálního odboru města Bohumína popsal kontext a vývoj *oblastí* OOP před zavedením tohoto opatření. Z výpovědi respondenta vyplývá, že hlavním cílem města bylo zamezit imigraci osob ve hmotné nouzi do stávajících *oblastí* OOP, k čemuž vedly také stížnosti obyvatel města. Město Bohumín paralelně využívá i jiné nástroje pro řešení bytových problémů nízkopříjmových osob, které ovšem nejsou vždy vhodně použity, čehož je dokladem lokalizace sociálních bytů města do sociálně vyloučené lokality. Město touto strategií vystupuje vůči výše zmíněným obyvatelům segregáčně. Další praxe teprve ukáže, zda následný vývoj sociální politiky města dokáže účelně distribuovat *sociální byty* v ostatních lokalitách a vyváženě řešit problematiku sociálního vyloučení v *oblasti*.

3.2.5 Bezpečnostní složky (PČR, MP Bohumín, APK)

V rámci zjišťování dopadu OOP byli osloveni zástupci policejních složek (MP Bohumín, APK, PČR) se žádostí o rozhovor a data týkající se počtu a charakteru výjezdů, přestupků i trestné činnosti včetně dalších relevantních údajů za měsíce září, prosinec a březen. Hlubkový strukturovaný rozhovor byl proveden se dvěma zástupci MP, se zástupci APK byly vedeny dva neformální rozhovory. S PČR se rozhovor uskutečnit nepodařilo, proběhla telefonická a mailová komunikace, jejíž obsah je do textu zapracován.

Město Bohumín má vypracovaný *Plán prevence kriminality pro roky 2018–2020*¹³, který navazuje na strategické dokumenty z oblasti prevence kriminality a řídí se oficiální strategií prevence kriminality v České republice na léta 2016–2020. Mezi cíli plánu lze nalézt pod bodem číslo dva „*Řešení problematiky vyloučených lokalit v části města*“. Mimo to má město Bohumín uzavřenou koordinační dohodu s Policií ČR o společném postupu při zabezpečování místních úkolů na úseku veřejného pořádku.

MP Bohumín

Zástupce MP Bohumín uvedl, že v září 2017 byly ve vztahu k nynějším *lokality* s OOP učiněny tři výjezdy s podezřením na přestupkové jednání osob, které jsou trvale ubytovány v objektech nynějších *oblastí* s OOP. Toto protiprávní jednání osoby činily mimo *lokality*. V prosinci 2017 byl učiněn jeden výjezd s podezřením na

¹³ Město Bohumín [online], Plán prevence kriminality na období 2018–2020, Priority a okruhy prevence kriminality ve městě Bohumíně. Dostupné z: <https://www.mesto-bohumin.cz/data/dokumenty/10400.pdf>

přestupkové jednání osoby, v příčinné souvislosti s *oblastí* s OOP. V únoru 2018 se jednalo také o jeden výjezd s podezřením na přestupkové jednání osob.

Z údajů vyplývá, že v září 2017 nebyl v *lokality* s OOP zaznamenán žádný výjezd ani hlášení. V prosinci 2017 i v únoru 2018 zde MP Bohumín provedla jeden výjezd.

MP za uvedená období v *oblastech* s OOP (resp. u osob z uvedených *lokality*) nezjistila žádné protiprávní jednání vykazující známky trestné činnosti. Pokud zde bylo protiprávní jednání, jednalo se pouze o přestupky v oblasti veřejného pořádku. Zástupce dále uvedl, že výjezdu vždy předcházelo ohlášení občanů města.

Městská policie v Bohumíně má v současné době 39 strážníků, včetně velitele a zástupce. Hlavním úkolem MP Bohumín je zabezpečování veřejného pořádku v rámci působnosti města. Městská policie disponuje kamerovým monitorovacím systémem s celkem 26 pohyblivými kamerami, které jsou propojeny s monitorovacím pracovištěm Oblastního oddělení PČR.

Zástupci MP v rozhovoru hodnotí zavedení OOP pozitivně, v naději, že se budou *lokality vyprazdňovat* a následkem toho i *zklidňovat*. Uvádí ale, že nedisponují nástroji, kterými by mohli monitorovat případný úbytek obyvatel *lokality* a zároveň upozorňují na to, že opatření bylo zavedeno nedávno, zatím proto nepozorují žádné dopady.

Na dotaz, zda se změnila vlivem zavedení opatření činnost městských strážníků nebo APK, odpovídal zástupce MP odkazem na výše zmíněné krátké trvání OOP. Podle vyjádření má na přestupkovou činnost značný vliv roční období.

Zatím je to brzo na hodnocení. Je zimní období a ti nepřizpůsobiví venku nejsou, takže momentálně je klid. U nás záleží na počasí, protože pokud je pěkně, v těch lokalitách je daleko rušněji než momentálně. My nevidíme nějakou změnu.

Hlavními oblastmi přestupkové činnosti a výjezdů spojených s obyvateli *lokality* s OOP jsou hlavní třída a *oblast* u nádraží. Pokud jde o důvody výjezdů a skladbu přestupkové činnosti, jedná se o menší přestupky proti občanskému soužití, veřejnému pořádku nebo porušování městské vyhlášky o zákazu konzumace alkoholu na veřejnosti apod.

Sami zástupci MP však upozorňují, že se setkávají s případy, kdy je nahlášen přestupek proti občanskému soužití. Během výjezdu se ukáže, že není třeba řešení objektivního přestupku. Jde spíše o subjektivní pocity občanů, kteří reagují například na shromažďování obyvatel *oblastí*, případně problémy s hlučností.

APK

Asistenti prevence kriminality se v Bohumíně pohybují od 1. 11. 2015. V současné době disponuje město devíti APK (jeden z nich obsluhuje kamerový systém, zbylých osm se pohybuje v ulicích). Mezi jejich hlavní úkoly patří dohled na přechodech u

základních a středních škol, pochůzky v problémových *lokalitych*, kontrola pořádku a chování občanů, případné řešení konfliktů mezi místními obyvateli. Projekt APK je dlouhodobě podporován ministerstvem vnitra, do budoucna se předpokládá financování z evropského programu na podporu zaměstnanosti na základě výzvy na předkládání žádosti o dotaci prostřednictvím Místní akční skupiny Bohumínsko. V plánu prevence kriminality města Bohumína je program hodnocen jako úspěšný a hovoří se o snaze jej nadále udržet v chodu¹⁴.

Manažer prevence kriminality k činnosti APK uvedl:

Co se týče výkazu činnosti APK, tak ta má základní strukturu, skládající se zejména z dohledu na přechodech u ZŠ k zajištění bezpečnosti dětí a mládeže. Poté působení a kontrola v „problémových lokalitách“ s flexibilním přizpůsobováním se vzniklým problémům. Tyto zóny jsou denně navštěvovány mnohokrát v nepravidelných intervalech.

Z rozhovoru se dvěma zástupci APK vyplynulo, že v *lokalitych* žádné změny nepozorovali. Ve shodě se zástupci MP vypověděli, že nejvíce ovlivňuje výskyt *nežádoucích jevů* roční období a počasí.

Povědomí o významu a rozsahu OOP bylo u APK minimální. Uvedli, že nebyli cíleně informováni. Pokud se k informacím dostali, stalo se tak náhodně přes internet. Při dotazování se na složení obyvatelstva *oblastí* uváděli spíše obecné generalizace. Což koresponduje s výpověďmi obyvatel *lokalitych*, kteří uváděli, že nejsou s APK v přímém kontaktu.

PČR

O hodnocení dopadu OOP byla požádána také PČR. Ve svém vyjádření zástupce uvedl, že není v kompetenci PČR opatření hodnotit či predikovat vývoj.

Vzhledem k zavedení OOP se náplň služební činnosti policistů nemění, zástupce upozornil, že *vyplývá z charakteristiky tarifní třídy, do které je policista ustanoven, a jeho organizačního začlenění.*

Zda se OOP odrazilo v počtu či důvodech výjezdů do *oblastí*, se zástupce nemohl vyjádřit, *neboť tyto informace nejsou specificky sledovaným údajem.* Obdobně se nemohl vyjádřit ke skladbě trestné činnosti v *lokalitych*, uvedl:

S ohledem na nedávnou dobu vydání OOP nelze hodnotit skladbu trestných činů ve vztahu k předchozímu období. Pokles zjištěné trestné činnosti je možno vysledovat ze statistik páchaní trestných činů již za roky 2016 a 2017, kdy předmětná opatření obecné povahy na tomto trendu nic nezměnila.

¹⁴ Město Bohumín [online], Plán prevence kriminality na období 2018–2020, Priority a okruhy prevence kriminality ve městě Bohumíně, s. 10. Dostupné z: <https://www.mesto-bohumin.cz/data/dokumenty/10400.pdf>

Shrnutí

Městská administrativa spolu s městskou a státní policií úzce spolupracuje. PČR uvedla, že není v její kompetenci OOP hodnotit či predikovat vývoj. MP zavedení OOP vnímá kladně a vidí v něm šanci na celkové zklidnění vybraných *lokalit*. Přímé dopady nedávno zavedeného OOP zatím nelze identifikovat. Zástupci MP a APK si je prozatím netroufají zhodnotit, frekvence přestupků se mění s ohledem na roční období¹⁵. Nejvíce případů řeší během léta, přiznávají však, že bývají ohlašovány události, při kterých k přestupku nedošlo. Program APK je zástupci města a MP hodnocen pozitivně.

3.2.6 Zástupci sociálních služeb

Osloveni byli dva zástupci sociálních služeb, kteří společně zastupovali čtyři druhy sociálních služeb (noclehárna, nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší, odborné sociální poradenství a terénní program). V úvodu je popsán projekt Prevence bezdomovectví, který vychází ze spolupráce Armády spásy a města Bohumína. Zástupci města opakovaně upozornili, že tento projekt je v rámci působnosti sociálních služeb ve městě stěžejní. Výzkumné okruhy dále zahrnovaly kapacity sociálních služeb, strukturu klientů a možné změny potřeb klientů v souvislosti se zavedením OOP.

Projekt ASPBB je popsán také v úvodu výzkumné části, včetně oficiálních popisů projektu z webových stránek Armády spásy. V následujících řádcích jsou předloženy informace k praktickému fungování projektu ze strany institucionálních aktérů.

ASPBB je výslednicí spolupráce Armády spásy a města Bohumína. Tato služba umisťuje vybrané zájemce do městských *sociálních bytů*. Služba působí ve městě druhým rokem. Spolupráci iniciovalo město (které vědělo o tom, že služba již dlouhodobě působí v Ostravě).

Lidé, kteří bydlí v těchto bytech, dostávají od Armády spásy dva typy podpory, jednak tzv. technickou (pomoc s bytem, podnájemní smlouvou apod.) a sociální (pomoc sociálního pracovníka).

Aktuálně je takto využito 28 *sociálních bytů*, z toho většina se nachází blízko *oblastí* OOP, dva byty se nachází v centru města. Lokalizace bytů do blízkosti *lokalit* s OOP není náhodná, město uvedené byty vybírá cíleně a pro tento účel je postupně uvolňuje. V současné době jsou bytové jednotky obsazeny 51 osobami (z toho 30 dospělých a 21 dětí). Sociální odbor poskytl také informace o tom, z jakého prostředí přicházejí lidé, kteří nyní bydlí v *sociálních bytech*, podrobnosti v tabulce č. 3.

¹⁵ Autoři této studie nemohou ze získaných dat toto tvrzení ověřit.

Tabulka 3: Stávající nájemníci dle prostředí, ze kterého přešli do sociálních bytů

	jednotlivci	rodiny	počet bytů
oblasti OOP	2	2	4
ubytovny mimo OOP	10	0	10
azylová zařízení	1	0	1
bezdomovectví	2	0	2
jiné	6	5	11

Proces umisťování do bytů popsal zástupce služby následovně.

Nejprve jsou vybráni vhodní kandidáti, zpravidla tři až čtyři. Následuje tzv. poradní sbor, kterého se účastní zástupce Armády spásy, majetkového a sociálního odboru, v některých případech také místostarosta. Posuzuje se sociální situace klienta a jeho plnění podmínek.

Podmínky pro získání *sociálního bytu* jsou dané, nicméně dle vyjádření zástupce služby je možné domlouvat individuální postup. U zájemce jsou posuzovány tyto skutečnosti:

- bezdlužnost u vlastníka nemovitosti
- potvrzení od ČEZ a Innogy o bezdlužnosti
- trvalý pobyt v Bohumíně
- návaznost služby na pobyt zájemce v sociálních službách (azylový dům, dům na půl cesty)
- zvážení vhodnosti velikosti bytu pro daného zájemce a jeho rodinu
- pracovní poměr zájemce nebo jeho partnera/partnerky
- projevený zájem o službu (častost kontaktů)
- délka doby vedení uchazeče v seznamu zájemců
- složení jistoty (dle velikosti bytu)

Nezbytná je podmínka, že osoba, která chce získat byt, musí mít trvalý pobyt v Bohumíně. Dále by neměla mít vůči městu dluh, pokud jej má, je třeba domluvit formu splácení (výše splátek se pohybuje v řádu stokorun, 100 až 200 Kč). Klienti dále skládají kauci, její výše se liší dle velikosti bytu, nepřesahuje 10 000 Kč. Z rozhovoru vyplynulo, že i výši kauce, pokud by znamenala významnou překážku, je možné upravit a domluvit postupné splácení. Při přihlašování energií se zjišťuje, zda má zájemce u poskytovatelů nějaký dluh. Pokud ano, ve spolupráci se sociální službou se domluví splácení.

Koncepce je postavená tak, že pokud se nájemník udrží v bytě po dobu dvou let, bude mu nabídnut městský byt mimo uvedené *lokality*. Tato situace v době psaní zprávy zatím nenastala (služba zde působí necelé dva roky), zanedlouho ale nastane (pro tři rodiny) a zástupci služby budou jednat s městem o dalším postupu. V současné době jsou mimo *lokality* byty dva, jedná se o nájemce se zdravotním

postižením, kterým byly právě ze zdravotních důvodů poskytnuty byty v centru města.

Respondentka zastává názor, že posouvání lidí mimo *lokality* je dobrým krokem, který pomůže jejich lepšímu začlenění. Zkušenosti jsou takové, že i sami klienti projevují zájem opustit *lokality* a získat bydlení mimo ně.

Jsou klienti spokojení s lokalitou a další to berou jako znouzectnost, protože potřebují někde bydlet. Dostali se do nějaké situace, ale berou v potaz to, si mohou u nás po těch dvou letech zažádat o nějakou výměnu. (...) jsem za to bojovala, aby ti klienti, kteří se osvědčí v té horší lokalitě, měli nárok získat byt v centru, aby si pomohli, aby měli motivaci. Město říkalo, že jo, ale zatím se to diskutuje. Že bysme mohli ty klienty tady jako „vychovávat“ a pak je přesunout. Oni chtějí. Diskutovali jsme to před půl rokem, k 1. 3. to bude přesně dva roky, co tři rodiny (se dvěma jsme se rozloučili), kde by mohlo být doporučení.

Do budoucna respondentka předpokládá, že osoby, které splní dvouletou lhůtu, dostanou byt mimo *lokalitu* a do bytu, který uvolní, se nastěhují noví zájemci.

Následující část kapitoly věnované sociálním službám popisuje i ostatní sociální služby ve městě, zejména ohledem jejich kapacit, změny struktury klientů a pociťovaném dopadu OOP na fungování sociálních služeb. Respondentky z řad sociálních služeb poskytly data (počty intervencí a kontaktů) ve sledovaných obdobích.

Tabulka 4: Kapacity sociálních 1

	září		prosinec		únor	
	kontakty	intervence	kontakty	intervence	kontakty	intervence
Noclehárna	345	74	399	66	341	68
Nízkoprahové denní centrum	198	145	218	91	198	113
Odborné sociální poradenství	172	195	99	136	99	114

Tabulka 5: Kapacity sociálních služeb 2

	září		prosinec		únor	
	kontakty	intervence	kontakty	intervence	kontakty	intervence
Terénní programy	137	288	161	54	264	133

Z uvedených dat lze usuzovat, že sociální služby v tabulce č. 4 mají poměrně stabilní kapacity a jednotlivé výkyvy lze přisuzovat dynamice změn v roce (začátek školního roku, konec letních prázdnin apod.). Tabulka č. 5 s počty intervencí v terénních programech je méně jasná a pro pomoc s interpretací těchto dat, respektive vysvětlení výkyvů, oslovil výzkumný tým přímo zástupkyni uvedené sociální služby. Bohužel ani tato respondentka nedokázala uspokojivě osvětlit příčiny, které způsobují výkyvy ve vykázaných intervencích a kontaktech.

Čím to je, nevím. Jestli někdo opouštěl službu v té době, jestli se jim (klientům sociální služby – pozn. autora) kazily byty, nebo jestli jim v té době přicházely exekuce, nevím. Nemám to vysledované. Asi je to způsobené tím, co klienti prožívají, s tím potom do služby přicházejí.

Respondentky nezaznamenaly v souvislosti se zavedením OOP žádné změny, a to ani v počtu či struktuře klientů, ani v jejich potřebách. Nové opatření není pro klienty tématem, které by s pracovníky sociálních služeb probírali. Respondentky nepozorovaly, že by zavedení OOP mezi klienty rezonovalo, uživatele služeb na něj neupozorňují. Co se týče struktury klientů, zaznamenala jedna služba postupné změny, ty však s novým opatřením nesouvisí. V horizontu posledních tří let přibývá mezi klienty azylového domu mladých mužů se zkušenostmi s drogami.

V souvislosti s analýzou možných dopadů OOP byly také zjišťovány změny ve využití sociálních služeb. Změny počtu intervencí a kontaktů vysvětlují zástupkyně služeb různými faktory (např. prosinec vykazuje nižší intenzitu kvůli vánočním svátkům; dalšími faktory mohou být vliv počasí či potřeby klientů apod.), zavedení OOP je dle jejich názoru nijak neovlivnilo. Kapacita (maximální) oslovených sociálních služeb se také nezměnila.

Se zavedením OOP může souviset zájem o klienty sociální služby ze strany provozovatele ubytovny, který uživatele údajně aktivně oslovoval s nabídkou ubytování před uvedením tohoto opatření v platnost. Tři klienti se v této souvislosti zřejmě přestěhovali a službu přestali využívat. Jeden z klientů v současné době

ubytování již opustil a se zástupci služby není dále v kontaktu. Z uvedeného vyplývá, že pronajímatel se mohl pokoušet zaplnit kapacity svého ubytování ještě před uvedením OOP v platnost. Potenciální zájemce hledal mezi klienty sociálních služeb. Během rozhovorů s pronajímateli bylo sondováno, zda některý z nich takovouto praxi popíše, všichni však uváděli, že o OOP dopředu nevěděli, proto se na něj žádným způsobem nepřipravovali.

Konkrétní dopad opatření nebyl zaznamenán, jedná se o nové opatření, jehož dopad se prozatím nestihl projevit. Jedna respondentka však vyjádřila potěšení nad faktem, že se k problematice sociálního vyloučení obrátila pozornost. Uvedla, že na problém vznikajících sociálně vyloučených lokalit upozorňovala již několik let. Myslí si však, že tato problematika se měla řešit už dříve.

Ač v současné době zástupci sociálních služeb nezaznamenali žádné změny, připouští, že do budoucna se mohou objevit. Tematizují především to, jakým způsobem se dotkne klientů, kteří službu opustí.

Možná bude problém, když klient ztratí bydlení u nás, to jsme několikrát řešili. To je standardní bydlení u nás a pak už nebudou moct na tu ubytovnu, to bude podle mě problém. Když od nás budou odcházet v rámci nespolupráce, to bude problém. Dřív šli na ubytovnu, protože jim to proplatili, ale teď to nepůjde.

Oproti očekávání neregistrují pracovníci v druhé polovině března, tedy přibližně tři měsíce po zavedení opatření, významnější změny v množství klientů či řešené agendě. Přestože nájemníci postupně opouští *oblasti* OOP, tak prozatím nevyhledávají sociální služby kvůli problematice bydlení. Je možné, že se tito lidé obracejí na jiné sociální služby, případně hledají nájem na otevřeném trhu s bydlením. Předpokladem města Bohumína při zavedení OOP bylo, že se budou zájemci postupně dostávat do městských *sociálních bytů*, v rámci projektu ASPBB, dodává respondent. V současnosti se lze jenom dohadovat, proč strategie města Bohumína nedochází předpokládaného vývoje, jedním z možných ukazatelů se jeví také nízká informovanost mezi nájemníky. Nájemníci měli mnohdy velmi slabé povědomí o charakteru a důsledcích plynoucích z OOP, o *sociálních bytech* města Bohumína převládal názor, že jsou velmi těžko dostupné.

Migrace uživatelů dle zástupce sociální služby nemusí nutně sledovat předpokládanou linii: bezdomovectví – azylový dům – ubytovna – byt. V azylovém domě se setkávají s uživateli, kteří sem přichází z ubytoven s odůvodněním, že se zde cítí bezpečněji.

Ubytovna není ideální řešení, často se stává, že lidé se objeví u nás, z té ubytovny. To si pořád myslíme, že to je vyšší level, ale oni říkají, že u nás je bezpečno, že na ubytovně se okrádají, je to uzavřený prostor pro problémové lidi a normální člověk se tam hodně těžce pohybuje. Není tam bezpečí. Oni dojdou na noclehárnu, že je tam zaměstnanec, který dohlíží.

Respondentky zaznamenaly také případy, kdy lidé dlouhodobě žijící bez domova nezvládli přechod do samostatného bydlení.

Migraci uživatelů služeb ovlivňuje blízkost velkého města. Respondentky se setkávají se zájemci, kteří přicházejí z nedaleké Ostravy, někteří uživatelé naopak do Ostravy odcházejí.

Respondentky během rozhovorů popisovaly spolupráci s dalšími subjekty (jiné sociální služby, město, ÚP), nezmiňovaly problematické momenty. Obecně hodnotily, že Bohumín je malé město, ve kterém spolupráce funguje.

Shrnutí

Zástupci oslovených sociálních služeb zatím v souvislosti s nově zavedeným OOP nezaznamenali žádné změny. Pro jejich klienty se opatření nestalo tématem, kterému by věnovali pozornost. Připouští však, že do budoucna se může v potřebách uživatelů odrazit. Sociální služby spolupracují mezi sebou a zároveň kooperují s městem. Zásadní je program spolupráce města a Armády spásy, během kterého jsou do městských bytů umisťováni vybraní klienti. Kritéria výběru jsou však pro potenciální žadatele neprůhledná, působí velmi přísně. Mnozí nabyli dojmu, že byt je pro ně nedostupný, což výrazně omezilo motivaci se o byt aktivně ucházet. Bytů je omezený počet, největší dispozice představují 2+1, což rovněž vylučuje žadatele z řad vícečetných rodin.

3.3 OOP z perspektivy dalších aktérů

3.3.1 Obyvatelé *oblastí* s OOP

V následující kapitole jsou představena data pocházející z rozhovorů s obyvateli v *oblastech* s OOP. Pozornost byla věnována životním podmínkám v *oblastech*, zejména v dimenzích ekonomické situace a kvality života. Důraz byl dále kladen především na podmínky bydlení v souvislostech se zavedeným OOP. Většina oslovených obyvatel bydlela v bytech pronajímaných soukromými vlastníky (vyjma dvou, kteří byli cíleně osloveni jako obyvatelé *oblastí*, již nepobírají dávky v hmotné nouzi, bydlí v městském bytě).

Výzkumný tým se pohyboval v *oblastech* s OOP a oslovoval její obyvatele. Celkem bylo provedeno pět hloubkových rozhovorů a deset neformálních rozhovorů, z toho ve dvou případech se jednalo o osoby, kterým v kontextu zavedení OOP vznikly zásadní problémy. Několik participantů pozvalo výzkumníky do svých domácností, zpravidla poukazovali na špatný stav bytů a jejich nevyhovující vybavení. Rozhovory byly sbírány ve dvou fázích s měsíčním rozestupem (sběr proběhl začátkem měsíců února a března).

Obyvatelé *lokality*, se kterými byly vedeny rozhovory, mají k Bohumínu dlouhodobý vztah. Buď ve městě dlouhodobě žijí, nebo zde strávili dětství a po období stráveném v jiných městech se vrací. Zkušenosti z výzkumu lze srovnat s daty evidence obyvatel (tabulka č. 2), která ukazují, že změny trvalých pobytů nejsou v *oblastech*

s OOP příliš frekventované. Při hodnocení těchto dat je nutné přihlédnout k tomu, že změna trvalého pobytu s sebou přináší poměrně širokou administrativu (např. vyřízení nového OP, hlášení změny institucím) a také neochotu majitelů¹⁶; často se tedy stává, že lidé reálnou změnu bydliště nehlásí. Přestože nájemníci mají právo na nahlášení trvalého pobytu i bez souhlasu majitele nemovitosti, tak stávající nerovný vztah mezi pronajímateli a nájemníky jim to prakticky neumožňuje (majitel např. nemusí prodloužit nájemní smlouvu). Při hodnocení migrace obyvatel proto nelze na tato data plně spoléhat. Na základě získaných informací lze říci, že se do *lokality* nestěhují obyvatelé bez vazby na Bohumín pouze v souvislosti s možností získání ubytování.

Obyvatelé hovořili o poměrně častých změnách bydliště v rámci Bohumína. V období po zavedení OOP si však většina participantů nevybavila obyvatele nově přestěhované (v rámci Bohumína či jiného města). Výzkumný tým hovořil s jednou osobou, která se po zavedení OOP do *lokality* přistěhovala z jiného města.

Většina participantů není spokojená s kvalitou bydlení a ráda by se přestěhovala. Mezi nejčastější důvody nespokojenosti patří nedostatečná velikost bytu, vysoký nájem, špatný stav nemovitosti i bytových jednotek, nesouhlas majitele s hlášením trvalého pobytu v nemovitosti. Jedna respondentka popsala, že za garsonku obývanou dvěma dospělými a kojencem platí přes 10 000 Kč měsíčně, což je výrazně více, než je výše nájmu u městských bytů. Byt navíc není dostatečně vybaven, mimo jiné zde chybí sporák a k dispozici je pouze vařič s jednou plotýnkou (po použití schovává do skříňky). Součástí smluv bývají platby za další položky, například za užívání nábytku.

Participantů popsali neochotu majitelů investovat do oprav nemovitostí, považují je za zanedbané. Výzkumný tým na základě pozorování považuje budovy i byty v nich ve shodě s nájemníky za nedostatečně udržované. V bytech se vyskytují plísně a nejsou dostatečně vybaveny. Obyvatelé popisovali také výskyt štěnic. Nedostatky v bydlení lze ilustrovat zkušeností nájemníka, který uvedl, že v bytě několikrát denně vypadává elektřina, není zde funkční topení a přímotopy jej dostatečně nevytopí.

Ležíte, i o půlnoci, a musíte vstát a jít nahodit elektřinu. Nenecháte děcka, aby vám zmrzly, děje se to pořád dokola.

Nájemní smlouvy jsou velmi krátké. Nájemníci uváděli, že jejich délka odpovídá jednomu až dvěma měsícům. S výjimkou jedné ubytovny, kde byly nájemní smlouvy tříměsíční a v reakci na OOP je majitel nově nastavil na šest měsíců. Po vypršení nájemní smlouvy pak dochází k automatické prolongaci. Tento stav je udržuje v nejistotě, jsou vystaveni neustálé obavě ze ztráty bydlení. Situace zároveň nájemníky odrazuje od případných investic do úpravy bytu.

¹⁶ Blíže v kapitole věnované perspektivě pronajímatelů.

Jen malá část participantů má trvalý pobyt hlášený v *lokalitě* s OOP (kde reálně pobývají), většina je hlášena v jiných městech nebo na MěÚ Bohumín. Participantů uváděli, že někteří majitelé nemovitostí jim nechtějí umožnit hlášení trvalého pobytu.

*Já mám trvalý pobyt na Městském úřadu, my se tu nesmíme přihlašovat.
Kvůli majiteli.*

Zde je nutné upozornit, že rozhodnutí o hlášení trvalého pobytu není v kompetenci majitele nemovitosti. Dle zákona č. 133/2000 Sb., zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) §10 *je občan při ohlášení změny místa trvalého pobytu povinen doložit vlastnictví bytu nebo domu, nebo doložit oprávněnost užívání bytu, anebo předložit úředně ověřené písemné potvrzení oprávněné osoby o souhlasu s ohlášením změny místa trvalého pobytu.* Pokud tedy má nájemník platnou smlouvu (kterou potřebuje při vyřízení doplatku na bydlení), pro ohlášení trvalého pobytu není třeba svolení majitele nemovitosti.

Domněnka, že je třeba svolení majitele k hlášení trvalého pobytu, je mezi obyvateli značně rozšířená. Neznalost práva na uvedení trvalého pobytu přináší obyvatelům řadu komplikací. Jeden participant uvedl, že trvalý pobyt mimo obec byl vysvětlením pro nepřijetí jeho dětí do místní ZŠ. Trvalý pobyt je také potřeba pro účast na licitaci městských bytů.

Obyvatelé *oblastí* se při hledání vhodného bydlení setkávají s mnohými bariérami. Jako problematické popisovali složení kauce, někteří hovořili o diskriminačním jednání pronajímatelů, kteří se více či méně otevřeně zdráhají pronajmout byt Romům.

Městské byty, které zájemci mohou získat na základě licitace, jsou z pohledu participantů nedostupné. Pronajmutí městského bytu vyžaduje splnění podmínek, které blíže konkretizuje část analýzy Možnosti bydlení v Bohumíně. Z rozhovorů vyplývá, že řada těchto podmínek je pro potenciální zájemce, kteří nyní obývají *lokality* s OOP, nesplnitelná.

Na obecní byty v licitaci každý nedosáhne, je to jen pro privilegované.

Možností, jak získat městský byt, je pro obyvatele *lokalit* zapojení se do projektu ASPBB. Participantů vnímají tuto možnost bydlení také jako prakticky nedosažitelnou. Mezi důvody uvádějí dlouhé čekací lhůty a nutnost bezdlužnosti u města:

Tam je dost velký problém s tím, že nesmíte mít u města dluh. A 90 procent těch, co bydlí na ubytovně, má dluh u města. A tím pádem nemají nárok.

Zároveň většina participantů neměla zkušenost s nikým, kdo by městský byt tímto způsobem získal. Pouze jedna participantka znala osobu, která byla v rámci tohoto programu ubytována. Přesto neměla ani rámcový přehled, jak proces vybírání

zájemců probíhá a jaké jsou nastaveny podmínky. Chybí zde pozitivní příklady lidí, kterým se ve spolupráci s městem a sociálními službami povedlo získat důstojnější bydlení.

Bezpečnost

Participantů bydlících v *lokalitách* s OOP deklarovali, že se v *oblastech* cítí poměrně bezpečně, výjezdy policie do těchto míst nevnímají jako časté. Jeden z účastníků si však stěžoval na časté krádeže, které hlásil na policii, jiný účastník zmiňoval přítomnost policistů v domě kvůli domácímu násilí. Data poskytnutá MP Bohumín ukazují, že v *lokalitách* není ve sledovaných měsících vysoký výskyt trestné činnosti či přestupků.

Obyvatelé, kteří bydlí v blízkosti ubytovny v městském bytě (jehož adresa také spadá do *lokality* OOP) a nepobírají dávky hmotné nouze, si na kriminalitu v *lokalitě* s OOP také nestěžují. Podobně uvedli, že policie do dané *lokality* příliš často nejezdí, stěžovali si však na hluk.

V souvislosti s bezpečností v *oblastech* s OOP byl zjišťován náhled obyvatel *lokalit* na APK. Participantů vesměs věděli, že se v *lokalitách* asistenti pohybují, nicméně žádný z nich nevedl, že by s nimi přišel do bližšího kontaktu či měl s jejich prací osobní zkušenost. Z rozhovorů vyplynulo, že obyvatelé asistenty nejsou kontaktováni či aktivně zapojováni do dění. Participantů neuváděli, že by zkoušeli asistenty oslovit, požádat o pomoc či radu.

Participantů žijících v *lokalitách* s OOP s dětmi upozorňovali na výskyt a následky sociálně patologických jevů (např. injekční jehly na ulicích). Zároveň hodnotí možnosti trávení volného času dětí jako nedostatečné, upozorňují na prostorovou vyloučenost *lokalit*. Za problematický nevnímají místní jen stav *oblastí*, ale také kondici a velikost bytů. Stísněné prostory a výskyt plísní působí dětem zdravotní problémy a nepodnětné prostředí pro další rozvoj.

Toto prostředí není na pořádnou výchovu, je to takové divné prostředí.

Zavedení OOP

Participantů z *lokalit* většinou neměli o OOP povědomí. Řada z nich nebyla nijak informována, případně o opatření věděli pouze mlhavě. Zpravidla se jednalo o zprávu, že se jich OOP netýká, pokud se nepřestěhují a neuzavřou novou nájemní smlouvu. Participantů sdělovali, že tyto informace získali na *sociálce*¹⁷. Výjimkou byl jeden velmi dobře informovaný nájemník, který podrobnosti o OOP sám aktivně vyhledal na internetu. Výzkumníci se setkali se dvěma účastníky, kteří měli s OOP přímou negativní zkušenost.

V době psaní výzkumné zprávy nebylo dle zástupce sociálního odboru města zaznamenáno ze strany ÚP žádné zamítnutí žádosti o doplatek na bydlení. Výzkumný tým provedl rozhovor s mužem, který splňuje podmínky přiznání dávky

¹⁷ Občané tak hovorově nazývají ÚP, který má agendu v gesci.

v hmotné nouzi, do *lokality* se však přistěhoval až po zavedení OOP. Vypověděl, že o doplatek na bydlení nežádal, protože ho úřednice předem seznámila se skutečností, že mu příznán nebude¹⁸.

Zavedení OOP mělo negativní vliv na finanční situaci rodiny tohoto muže. Participant uvedl, že majitel bytu výši nájemného nesnížil, požaduje stejnou sumu, jako by požadoval v případě pobírání doplatku na bydlení. Oslovený muž byt 1+1 sdílí s družkou a více dětmi. Rád by se přestěhoval do podmínek, které by lépe odpovídaly potřebám rodiny, jako zásadní omezení vnímá svou finanční situaci. Uvádí, že většina příjmů padne na uhrazení nájemného a další nezbytné potřeby, přesto se snaží šetřit, aby se mohl přestěhovat.

*Každý měsíc spořím, mám účet, tam si dám 1000 Kč každý měsíc, šetřím.
Potom si seženu někde podnám.*

Druhý z participantů, který již osobně pocítil dopad OOP, se do Bohumína přistěhoval, protože po ztrátě zaměstnání ztratil byt v Ostravě. Nastěhoval se i se svou partnerkou k rodinnému příslušníkovi do *oblasti* s OOP. Intenzivně hledal nové bydlení, od pronajmutí bytu na tř. E. Beneše, který považoval za vhodný, ho odradila právě lokalizace bytu v *oblasti* s OOP. Popisoval zavedení OOP jako další z problémů, se kterým se při hledání bydlení potýká (dále zmiňoval neochotu nájemců pronajmout byt Romovi a po ztrátě zaměstnání také nedostatek peněz na kauci). Zůstává nadále se svou partnerkou v bytě svého příbuzného.

Já si neumím poradit, dneska jsem uvažoval nad tím, že si vezmu tabletky, sežeru je a otrávím se. Už toho mám dost, tohoto života. Není pomoci, už vůbec nemůžu.

Výzkumný tým se setkal také s nájemnicí, která vypověděla, že žádala majitele o potvrzení o své bezdlužnosti, protože si chtěla hledat vhodnější bydlení. Ač nemá dluh, majitel jí je odmítá vydat. Je pravděpodobné, že pokud by se odstěhovala, byt by neobsadil, což je zřejmá motivace uvedeného jednání. OOP nájemnici klade další překážku v sociální mobilitě. Pokud by bylo takovýchto případů více, OOP v podstatě sociální vyloučení v *lokality* zakonzervuje.

Shrnutí

Řada obyvatel, se kterými byly vedeny rozhovory, opatření zatím nepocítila, jelikož žije v *lokality* s OOP dlouhodobě a v době působení OOP bydlení neměnila. V rozhovorech však zmiňovali, že pokud by se v budoucnu chtěli stěhovat, znamenalo by pro ně nepřiznání doplatku na bydlení v souvislosti s OOP zásadní omezení. OOP pocítili negativně dva participant – jeden z nich nemá nárok na doplatek na bydlení, což pro jeho rodinu znamená velké finanční výdaje, druhému zóny s OOP komplikují nalezení vhodného bydlení, momentálně bydlí v nevyhovujících podmínkách u příbuzných.

¹⁸ Neobjevil se tedy v případných statistikách zamítnutých žádostí. Je otázkou, kolik osob jednalo podobně, tato data jsou jen obtížně zachytitelná.

Participantů v rozhovorech popisovali řadu problémů, které ve svém současném bydlení mají (nevyhovující stav nemovitostí, vysoký nájem, nedostatečné prostory, velmi krátké nájemní smlouvy). OOP tyto problémy nereflektuje, situaci nájemníků z *lokalit* naopak ještě více komplikuje.

Participantů v souvislosti s OOP nezaznamenali zklidnění *lokalit* z hlediska přestupkové a kriminální činnosti.

3.3.2 Pronajímatelé v oblastech s OOP

V následující kapitole jsou představena data pocházející z rozhovorů mezi pronajímateli bytových prostor v *oblastech* OOP. Pozornost byla věnována zejména hodnocení OOP ze strany pronajímatelů, včetně popisu důsledků, které s sebou toto opatření přináší. Pronajímatelé hovořili o změnách, které již stačili pocítit, i o vývoji, jaký v budoucnu očekávají.

Stejně jako u ostatních kapitol pokládají autoři výzkumné zprávy za podstatné varovat čtenáře před skutečností, že jednotlivé výpovědi aktérů mohou být ovlivněny zájmy respondentů a nelze se plně spolehnout na jejich věrohodnost. Výzkumný tým získané informace ověřuje a snaží se docílit co nejvyšší míry spolehlivosti předkládaných dat, přesto je nutné číst výpovědi s vyšší mírou obezřetnosti. Tato skutečnost platí zejména v následující kapitole¹⁹.

Výzkumný tým oslovil celkem 4 významné pronajímatele, kteří podnikají s bydlením v *oblastech* s OOP. Tři z nich na rozhovor přistoupili, pouze jeden nevybíravě odmítl. Pro komparaci se výzkumníci pokusili zachytit také drobné podnikatele, kteří pronajímají méně než tři byty. Většina dalších nemovitostí patří městu, případně majitelé pronajímají bytů více a rozhovor odmítli, popř. nereagovali. Výzkumné šetření bylo rozčleněno na dvě fáze. První z nich představuje hloubkové rozhovory s respondenty na začátku února. Ve druhé fázi výzkumný tým kontaktoval pronajímatele telefonicky v druhé polovině března a sledoval vývoj situace.

Dva z respondentů mají více nemovitostí, které pronajímají, v obou případech se jedná o tři domy se samostatnými bytovými jednotkami. Jeden respondent má ubytování vedené jako hotel, nájemníky zde nicméně reálně ubytovává v řádu měsíců i let. Jeden z respondentů vlastní také bytový dům mimo *oblast* OOP. Všichni dotazovaní ubytovávají osoby pobírající doplatky na bydlení, tyto osoby mají zpravidla trvalé bydliště na MěÚ. Kontaktovaní pronajímatelé sepisují se svými klienty nájemní smlouvy na krátkou dobu, zpravidla jeden až tři měsíce, jeden z respondentů nově prodloužil právě z důvodu zavedení OOP smlouvy na šest měsíců.

Oba respondenti s bytovými domy měli původně ubytovny, které nedávno formálně převedli na samostatné bytové jednotky (což mimo jiné znamená, že bytové jednotky mají vlastní odpočty energií). Uvedené změny s sebou nesly také náklady na

¹⁹ Zde autoři registrovali nejvíce protichůdných a nespolehlivých informací či účelových výpovědí. Bylo-li to možné, tak jsou uvedená data komentována.

přestavbu nemovitostí. Příčinou těchto změn je však s největší pravděpodobností (pronajímatelé uvádí jiné příčiny, jak dokumentuje např. citace níže) změna podmínek pro výplatu doplatku na bydlení, která u ubytoven ukládá povinnosti doplatit 20 % nájemného z jiných příjmů, respektive proplácí pouze 80 % nájemného oproti původní plné výši. Oba pronajímatelé, kteří podstoupili uvedené změny, potvrzují, že nepředstavují pro nájemníky ve srovnání s dřívějším podstatný rozdíl.

No jasně, to jako je pravda, to nebudu mluvit (při otázce zda nejsou popsány změny jenom formální, pozn. autora). Ale oni nám ty ubytovny nezakazovali, jenomže všichni tak do toho strašně šili a my už jsme na to neměli nervy to furt poslouchat.

Nikdo z oslovených nebyl předem informovaný o zavedení OOP, přičemž tuto skutečnost doprovázejí kritikou vůči městu Bohumínu:

Nic (neproběhla komunikace před ohledně zavedení OOP – pozn. autora), vy máte ze zákona, což já jsem jako nevěděl, čumět na tu jejich úřední desku. (...) Ale já jsem si myslel, že někdo by se měl obtěžovat poslat ten dopis (k zavedení OOP – pozn. autora). A vůbec nic!

Zároveň minimálně dva pronajímatelé si nebyli jistí, jaké jsou podmínky OOP, ve kterých případech se na osoby opatření vztahuje a kdy naopak ne, což může mít ve výsledku dopad i na samotné nájemníky.

Na otázku, zda se snažili v minulosti pronajímatelé komunikovat s radnicí a řešit situaci domluvou (například prodejem nemovitostí městu), reagovali respondenti velmi podobně. Popisují neochotu města k diskusi:

S kým se tam chcete bavit? Tam se s váma nikdo nebaví, když tam (na MěÚ – pozn. autora) přijdete.

Zároveň pronajímatelé uvádí, že město Bohumín s nimi jednalo o možném odkupu nemovitostí, ale nastavené podmínky respondenti hodnotili jako velmi nevýhodné:

(...) ale oni za to nabídli takové peníze jak za jeden domek nějaký. Někde si nějakého odhadce sehnali... To jsem ani nechtěl, protože ten odhad byl úplně minimální. Si mysleli, že si to koupí a bude si tam dělat svoje.

Pronajímatelé zavedené opatření hodnotí shodně jako nepříznivé a ohrožující jejich podnikání. V zavedení opatření spatřují ne tolik snahu města řešit nepříznivou sociální situaci svých obyvatel, případně vznik a rozšiřování SVL, ale politická gesta, která mají posloužit v nadcházejících komunálních volbách k přilákání voličů. OOP dle nich také vytváří nekalé konkurenční prostředí, protože opatření byla zavedena pouze v lokalitách, kde zmínění podnikají, ale neplatí například pro ubytovnu, kterou

zřizuje Střední škola Bohumín, příspěvková organizace²⁰. Dále pronajímatelé popisují opatření jako diskriminační vůči Romům a osobám žijícím v sociálním vyloučení (akcentovali především chudobu). Nakolik jsou ovšem tyto reakce upřímné nebo poplatné účelu není jasné. Jeden z pronajímatelů se také pozastavoval na argumenty, kterými město Bohumín uvádí zavedená opatření, ten samý pronajímatel také podal na město stížnost.

Jakou musí mít člověk vzdělanost, aby mohl bydlet na této ulici? Na jaké kulturní úrovni musí ten člověk být? Já nevím, na jaké kulturní úrovni jste vy nebo já ... ale smíme tady vůbec na této ulici být? Podle čeho oni (město Bohumín – pozn. autora) tu kulturní vzdělanost nebo úroveň posuzují?

Dva měsíce po zavedení OOP pronajímatelé nepozorovali významnější změny a prozatím jejich podnikání nebylo významně ovlivněno, až na výjimky v řádu jednotlivců. Ti, kterým se nepodařilo naplnit své kapacity, popisují obtíže, které jejich podnikání OOP způsobuje. Dva z pronajímatelů už o část své klientely přišli. V obou případech šlo přibližně o deset obyvatel (vždy dvě rodiny), kteří odešli právě v reakci na zavedené opatření – měli obavy, že pokud zůstanou ve stejné lokalitě, tak nedostanou příspěvek na bydlení, tedy nebudou moci zaplatit nájemné. Jeden z pronajímatelů byl svědkem situace, kdy se k sobě do jednoho bytu dočasně sestěhovaly dvě rodiny, protože jedna z nich nemohla v Bohumíně sehnat ubytování. V druhé polovině března se situace vyvíjela v neprospěch pronajímatelů. Majitel hotelu postupně přichází o své klienty, za šest týdnů, které uběhly od předchozího rozhovoru, obsazenost nemovitosti spadla na 40 % z původních přibližně 60 %. Další pronajímatel také popisuje nepříznivý vývoj, od posledního rozhovoru se mu vyprázdnily další čtyři byty, které se mu nedaří obsadit. Oba zmínění respondenti uvádí jako hlavní příčinu vyprazdňování bytů neplacení nájemného, což je později vede k rozvázání nájemní smlouvy. Někteří nájemníci ztrácí, dle respondentů, prostředky k hrazení nájemného vlastní vinou – nedochází ve stanovené termíny na ÚP a přichází o státní sociální podporu. Pouze jeden z oslovených pronajímatelů neuvádí žádné změny, nedochází v jeho prostorách k odlivu nájemníků.

Respondenti shodně uvádějí, že výše nájemného se v souvislosti se zavedením OOP nemění. Výjimku tvoří jeden pronajímatel, který nájemné snížil (nesdělil v jaké míře), jako příčinu uvedl, že takto musel zareagovat na možnosti nájemníků.

Majitelé nemovitostí také od zavedení opatření musí odmítat možné zájemce o pronájem, kteří spadají do kategorie osob, na něž se OOP přímo vztahuje. Jeden z pronajímatelů uvádí přes dvacet osob, které nemohl od zavedení OOP ubytovat, přestože jej kontaktovali jako zájemci o ubytování. V období druhé poloviny března, kdy byly vedeny telefonické rozhovory s pronajímateli, výzkumný tým evidoval další

²⁰ Jedná se o ubytovací zařízení, které rovněž ubytovává osoby pobírající doplatek na bydlení. Dle informací sociálního odboru města Bohumína nejsou s tímto ubytovacím zařízením problémy, není na něj navázaná zvýšená kriminalita.

nárůst zájemců o ubytování v lokalitách OOP. Pronajímatelé uváděli řádově čtyři až pět zájemců týdně, které nemohou ubytovat, protože nedosáhnou kvůli OOP na státní sociální podporu. Nově registrují pronajímatelé také zájemce o bydlení z Ostravy a dalších měst severomoravské aglomerace. Uvedená data bohužel neprochází dostatečnou triangulací a validizací, proto nelze tvrdit, že jsou jistě platná, pokud by tomu tak bylo, lze situaci v širším regionu hodnotit jako ohrožující pro osoby, které se pohybují v prostředí sociálně vyloučených lokalit a daná data vypovídají o nárůstu ohrožení ztrátou bydlení, případně bezdomovectvím. Nárůst zájemců z okolí vypovídá o tom, že zavádění OOP v sociálně vyloučených lokalitách významně snižuje možnosti jednání jejich obyvatel. Města systémově (pomocí OOP) ruší ubytovny a tzv. „obchod s chudobou“, ale zároveň obyvatele sociálně vyloučených lokalit dostatečně neinformují o jiných možnostech bydlení a v horším případě jiné možnosti nenabízí.

Pronajímatelé uvádí, že rodiny, které se od nich odstěhovaly, mají problémy s nalezením jiného bydlení a dočasně přebývají u jiných rodinných příslušníků. Dané tvrzení podporuje také výpověď zaměstnance sociální služby, která zprostředkovává sociální bydlení ve městě. Uvedený pracovník potvrdil, že osoby, které se od zavedení OOP odstěhovaly z těchto zón, nevyhledaly sociální službu, neprojevíly zájem o sociální bydlení v městských bytech.

Dle výpovědí pronajímatelů se nálada mezi nájemníky liší, vždy ovšem popisují jako důležitý aspekt pracovníky sociálního odboru města či úřadu práce, kteří nájemníkům zprostředkovávají informace.

Jeden z pronajímatelů popisuje obavy mezi svými nájemníky a zkrácené informace ze strany úředníků na městě.

(...) a ti lidé (podnájemníci – pozn. autora) přišli s tím, že prej to tu končí, a já o tom nevím, vysvětloval jsem jim, že nevím o tom, že by to tu mělo končit. Někdo pouští špatné informace a špatné zprávy, zavádějící zprávy.

Jiný pronajímatel naopak zprostředkovává popis odlišné situace, kdy úředníci na městě obyvatele, na něž se OOP vztahuje, uklidňují a uvádějí informace na správnou míru.

Jim (nájemníkům – pozn. autora) to nedochází, co se děje. Oni (úředníci – pozn. autora) je na sociálkách uklidňují, že oni o ten doplatek na bydlení nepřijdou, ti, kteří tam už bydlí.

V otázkách kontaktu se sociálními pracovníky města mezi dvěma pronajímateli nezávisle na sobě poukazují pronajímatelé na důležité téma, které uvádějí jako častou příčinu komplikací pro podnikání a zároveň rizikový faktor pro sociální a ekonomickou situaci nájemníků. Popisují praxi, kdy proces, zda daný občan získá nárok na doplatek či příspěvek na bydlení, trvá často 2–3 měsíce; pronajímatelé jsou ovšem přesvědčeni o tom, že daný úředník situaci odhadne velmi rychle a prolongací

se pouze snaží komplikovat respondentům podnikání. Ti uváděli, že v mnoha případech se stalo, že občanu nebyl přiznán doplatek a tím mu vznikl několikaměsíční dluh u pronajímatele bytu a ten se navíc nedostal k předpokládanému zdroji příjmů.

Otázku zvýšené kriminality či sociálně patologických jevů pronajímatelé nekomentují nebo popírají, výjimkou jsou individuální konflikty s problémovými jednotlivci z řad nájemníků (nejčastěji kvůli neplacení nájemného).

Výzkumný tým narazil také na případy fyzického násilí ze strany pronajímatelů k nájemníkům, tyto informace nepocházejí od přímých účastníků, pouze z doslechu.

Jeden z výzkumníků byl svědkem situace, kdy pronajímatel nebral ohledy na soukromí svých nájemníků. Po realizovaném rozhovoru jeden z pronajímatelů projevil dobrou vůli, že výzkumníku rád zprostředkuje rozhovor s jedním z nájemníků, že má tip na vhodné respondenty. Pronajímatel s výzkumníkem vyrazili k bytům, majitel klepal, nepočkal nicméně na vyzvání ke vstupu a otevřel dveře. Nastala rozpačitá situace, kdy se jedna z vytipovaných žen právě převlékala, před chvílí se vrátila ze zaměstnání. Později během rozhovoru dokonce pronajímatel vstoupil do bytu bez klepání. Reakce přítomné ženy napovídala tomu, že se nejedná o nic výjimečného a podobné počínání ze strany vlastníka nemovitosti je na denním pořádku.

Budoucnost svého podnikání nevidí pronajímatelé jako perspektivní, protože už tři měsíce po zavedení OOP mají problémy naplnit své kapacity a odhadují, že situace se bude postupně jedinečně zhoršovat ve smyslu, že budou postupně ztrácet nájemníky, kteří dosáhnou na doplatek na bydlení. Pronajímatelé projeví obavy, že brzy přijde konec jejich podnikání, pokud nebude OOP zrušeno.

Takže když to půjde tak dál, tak už teď kom říkám, ještě pět nájemníků a můžu ten barák zavřít celej. Kvůli tomu budu muset vyhodit i zbytek, protože co s nima. Já to nebudu přece platit ze svého...

Jeden z pronajímatelů také uvažuje, že v případě horšících se podmínek pro podnikání v podobě, jak to měl v době sběru dat nastaveno, bude muset zacílit na jinou klientelu či na jiný objekt podnikání: *Tak já se věšet kvůli tomu nebudu. Já jsem kdysi žil bez těchhle sociálně slabých a žít budu.* Uvedená citace velmi dobře ilustruje vztah mezi výše popsanými pronajímateli a jejich nájemníky. Systémové nastavení doplateků na bydlení umožňuje podnikatelům v oblasti bydlení s vyšší koncentrací nízkopříjmových osob významně profitovat z nepříznivé sociální a ekonomické situace osob ohrožených ztrátou bydlení.

Shrnutí

Výzkumné šetření mezi pronajímateli nemovitostí popisuje odlišnou perspektivu než ostatní kapitoly výzkumné zprávy, přináší pohled pronajímatelů, tedy těch, kteří jsou vedle nájemníků samotných zavedením OOP nejvíce zasaženi. Respondenti vnímají

zavedené opatření veskrze negativně, nevěří oficiálním vyjádřením bohumínské radnice a mají obavy o své podnikání.

Pronajímatelé nebyli předem informováni o zavedení OOP a nemají také jasno v tom, jaké jsou podmínky OOP (ve kterých případech má opatření dopad na příjem státní sociální podpory pro nájemníky), což může mít neblahé dopady na vzájemné vztahy.

Na začátku února nesledovali respondenti významnější změny, o šest týdnů později už byla situace jiná a dva z oslovených pronajímatelů popisovali pokles obsazenosti svých nemovitostí. Shodně také vypověděli, že nenastane-li změna a nepodaří se jim opět naplnit své kapacity, budou muset s podnikáním v této oblasti skončit.

3.4 Závěr

Město Bohumín vyhlásilo na konci prosince 2017 *opatření obecné povahy o vyhlášení oblastí s vyšším výskytem sociálně nežádoucích jevů* (OOP).

Výzkum zachycuje a interpretuje případné změny, které OOP městu přineslo. Vzhledem k nevyjasněnému charakteru tohoto nástroje a jeho dopadům na místní obyvatele bylo cílem výzkumu zmapovat vývoj vymezených *lokalit* a reakce místních pronajímatelů i nájemníků.

Prostřednictvím sekundární analýzy a rozhovorů s insitucionálními aktéry (MěÚ, OSPOD, MP, ÚP, PČR, APK a zástupci sociálních služeb), pronajímateli a obyvateli lokalit bylo cílem odhalit perspektivy zúčastněných stran, včetně konkrétních dopadů OOP.

Město už dříve projevilo aktivitu směřující k řešení situace lidí žijících v neuspokojivých bytových podmínkách programem ASPBB. Důležité je podívat se také na limity tohoto řešení. Nabízené byty se kryjí s lokalitami spojenými se sociálním vyloučením, lidem se sice zlepší bytové podmínky, z lokality se však přímo nedostanou. Záměr posouvat ty, kteří si úspěšně zvládnou udržet toto bydlení po dva roky, je v současné době výhledový. Dvouletá „zkušební lhůta“ může působit jako bariéra sociální mobility, nadále totiž udržuje obyvatele v nejistotě a nenabízí stabilní zázemí, pouze vidinu dalšího stěhování (pokud se vše bude vyvíjet podle předpokladů). Bariéru pro efektivní a dlouhodobé řešení sociálního vyloučení představuje soustřeďování sociálních bytů přímo do SVL či do jejich bezprostřední blízkosti.

Nabízené byty nedostačují poptávce. Zástupce sociální služby odhaduje, že v současné době má 60 až 70 zájemců. V terénu se výzkumný tým dále setkal s obyvateli, kteří by měli o *sociální byty* zájem, ale aktivně se o ně neuchází. Zhodnotili, že nesplňují nastavená kritéria, či jednoduše nevěří, že by jejich snaha mohla být úspěšná.

Dle zástupce sociální služby lze přísnost kritérií upravit. Je možné s klientem domluvit podmínky, které pro něj budou reálné. Tento bod je podstatný, protože lidé v sociálním vyloučení se právě s těmito problémy (zadluženost, omezený prostor pro akumulaci financí, nezaměstnanost apod.) potýkají. Mezi potenciálními žadateli není o možnostech úpravy kritérií povědomí, někteří obyvatelé proto byty vnímají jako nedostupné, postup získávání *sociálních bytů* jim není srozumitelný.

Já právě teď si chci něco sehnat a okamžitě odsud pryč. Teď jsem si dala žádost na tu Armádu spásy. Kolik už tam mám tu smlouvu, (...) říkám, co my máme jako děcka, nedostaneme byt vůbec, a oni vám řeknou, no vy musíte počkat, že jako komise. Furt jenom komise, že to trvá komise, komise. A z toho nic není!

Nastavení podmínek není transparentní. Je nejasné, jak přesně *poradní sbory* zájemce vybírají. Hodnotí se motivovanost klientů, spolupráce se sociální službou a snaha. Je zde riziko, že komise bude hodnotit na základě sympatií a ochotě přizpůsobit se požadavkům na úkor aktuálních potřeb zájemců.

Většina institucionálních aktérů nezaznamenala v souvislosti se zavedením OOP žádné podstatné změny. Někteří z nich dokonce neevidovali žádné z kýžených ukazatelů ani před zavedením OOP. Například OSPOD v oblastech OOP neeviduje před zavedením ani po zavedení opatření žádné děti odebrané z vlastní péče rodičů, stejně tak neregistruje zvýšený počet intervencí. MP vypověděla o přestupkovém jednání v řádu jednotek případů. Dále MP za uvedená období v *oblastech* s OOP (resp. u osob z uvedených *lokalit*) nezjistila žádné protiprávní jednání vykazující známky trestné činnosti. V případě, že byli institucionální aktéři požádáni o názor na očekávaný dopad OOP, hovořili o snižování počtu sociálně vyloučených osob v *lokalitách*. Nereflektovali negativní dopady na stávající obyvatele.

Mezi obyvateli *oblastí* není o OOP příliš velké povědomí, pokud ano, jsou informováni, že se jich netýká, nepřestěhují-li se. Výjimku tvoří dva respondenti, pro něž znamenalo OOP výrazné omezení. Jeden z nich nemohl nalézt v Bohumíně bydlení a byl nucen pobývat u příbuzných, druhý pokrýval neadekvátně vysoký nájem ze zdrojů určených na živobytí rodiny. Participantů v rozhovorech popisovali řadu problémů jejich stávajícího bydlení (nevyhovující stav nemovitostí, vysoký nájem, nedostatečné prostory, velmi krátké nájemní smlouvy). Uvádí, že se nemohou s požadavkem na řešení situace (např. oprava, snížení nájmu) obrátit na majitele nemovitostí z obavy o ztrátu bydlení. V případě konfliktu drží pronajímatelé v rukou disciplinační nástroj v podobě neprodloužení smlouvy. Nájemníci si jsou vědomi rizika ztráty bydlení v případě, že by jednali v rozporu s vůlí pronajímatele. OOP nereflektuje situace, v nichž se obyvatelé *oblastí* nacházejí, naopak ještě více komplikuje jejich výchozí pozice.

Pronajímatelé nemovitostí dopady OOP tematizovali nejvíce. Na začátku února nesledovali významnější změny, o šest týdnů později už byla situace jiná a dva z oslovených pronajímatelů popisovali pokles obsazenosti svých nemovitostí.

Shodně také vypověděli, že nenastane-li změna a nepodaří se jim opětovně naplnit ubytovací kapacity, budou muset s podnikáním v této oblasti skončit.

3.5 Literatura

Armáda spásy [online]: Prevence bezdomovectví. Dostupné z: <http://armadaspasy.cz/pobocky/bohumin/prevence-bezdomovectvi/>

Evropská komise, 2017 [online]: SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Přezkum rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů v polovině období. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0458&from=EN>Město Bohumín [online]: Plán prevence kriminality na období 2018–2020, Priority a okruhy prevence kriminality ve městě Bohumíně. Dostupné z: <https://www.mesto-bohumin.cz/data/dokumenty/10400.pdf>

Město Bohumín [online]: Přehled vylicitovaných bytů za poslední 2 roky. Dostupné z: https://www.mesto-bohumin.cz/data/misc/vysledky_licitaci_bytu.pdf

Město Bohumín [online]: Školství. Dostupné z: <https://www.mesto-bohumin.cz/cz/o-meste/skolstvi/>

Město Bohumín, 2015 [online]: OBECNĚ ZÁVAZNÁ VYHLÁŠKA MĚSTA BOHUMÍN, kterou se stanoví školské obvody základních škol zřízených městem Bohumín, nabývá účinnosti dne 1. 5. 2015. Dostupné z: https://www.mesto-bohumin.cz/data/ozv/ozv_2015-02.pdf

Město Bohumín, 2017 [online]: ZÁSADY MĚSTA BOHUMÍN pro sjednávání nájemních smluv na obecní byty platné od 8. 2. 2017. Dostupné z: https://www.mesto-bohumin.cz/data/zasady/odbor_majetkovy/maj_05B-17.pdf

MŠMT [online]: Rejstřík škol a školských zařízení, verze 2.74. Dostupné z: <https://profa.uiv.cz/rejskol/>

3.6 Seznam tabulek

Tabulka 1: Doplatky na bydlení v lokalitách s OOP.	9
Tabulka 2: Evidence trvalých pobytů v lokalitách s OOP.	9
Tabulka 3: Stávající nájemníci dle prostředí, ze kterého přešli do sociálních bytů	21
Tabulka 4: Kapacity sociálních služeb 1	23
Tabulka 5: Kapacity sociálních služeb 2	23

3.7 Seznam příloh

Příloha č. 1

Veřejná vyhláška OOP

Příloha č. 2

ZÁSADY MĚSTA BOHUMÍN pro sjednávání nájemních smluv na obecní byty platné od 28. 2. 2017

Příloha č. 3

Obecně závazná vyhláška, kterou se stanoví školské obvody ZŠ zřízených městem Bohumín